ZARZVTY DISSIDENCKIE
Około Wiáry.
A ná nie
ODPOWIEDZI KATOLICKIE,
ſpiſane

Przez X. WOYCIECHA
TYLKOWSKIEGO
Societ. IESU.

*Y zá dozwoleniem Stárſzych,
do Druku podáne.*

W POZNANIU.
w Drukárni I. K. M. Collegium Societ. IESU.
Anno 1685.

❧)(✠)(☙

ODPOWIEDZI
Ná niektore Zárzuty
HERETYCKIE Y SCHISMATYCKIE, O WIERZE.

1. *Czy wßyſtkiego uczą Kátolicy co o nich powiadáią Dyßydenći?*

POwiádáią Dyſsydenći, iakoby Kátolicy nie trzymáli ſię słowá Bożego, ále wymysłow ludzkich: iákoby część Bozką Swiętym oddawáli, y w-nich więkſzą nádźieię mieli niż w-Bogu: że wiáry nie trzebá dochowywáć Heretykom: że bárźiey w-ſwych dobrych uczynkách ániżeli w-zasługách Chryſtuſowych ufność pokładáią, y tym podobne. Ale o tym żaden Kátolik nie myśli, y owſzem tym ſię wſzyſtkim brzydźi.

2. *Czemu nie dosyć wierzywßy w-Bogá iednego w-ktoreykolwiek Sekćie zoſtawáć?*

 Bo

Bo kiedyby ná tym było dosyć tedyby y Turcy y Zydźi byli zbáwieni, gdyż w-iednego Bogá wierzą. Powtore ná cożby przećiw Herezyiom zkładano Concilia? Potrzećie, *Ephes 4.* Iedná ieſt wiárá, tedyć inne nie ſą wiárą ále niewiernośćią y grzechem ćiężkim, á zátym w-nich będący zbáwion bydź nie może.

3. *Jáko może bydź dobra wiárá u Kátolikow, ponieważ niektorzy źle żyią?*

Inſza rzecz dobrze wierzyć, á inſza czynić co wiárá każe, iáko inſza rzecz u mieć ſtátut, inſza wedle ſtatutu ſądźić: inſza umieć Medycynę, inſza wedle Medycyny leczyć, á zátym że kto źle żyie, niemożem mowić żeby niemiał wiáry, ále tylko że wedle wiáry nie żyie.

4. *Jeżeli ſie znayduią u Kátolikow rożni w-Wierze?*

Zadna miedzy Kátolikámi rożnicá bydź nie może, w-tych rzeczach ktore máią zá wiáry ártykuły; bo kiedyby kto inne miał o tym rozumienie ániżeli cáły Kośćioł, iużby nie był Kátolikiem; y tylko poty około

czego

czego rożnić się może poki nie náuczy Kośćioł, co o tym trzymáć trzebá.

5. Wßákże śie rożnią Zakonnicy miedzy sobą?

Rożnią się w-tym co wolno czynić álbo nie czynić, iáko to boso ábo w-trzewikách chodźić, grubą álbo ćieńszą nośić suknią, pośćić więcey niż Kośćioł rozkazał, &c. ále w-Wierze y záchowániu przykazań żadney rożnice nie naydźiesz.

6. Z-kąd to wiedźieć iż Kátolicy są Kátolikámi?

Bo to cáły świát wyświadcza gdy ich nie zowie tylko Kátolikámi, á innych Zborowemi, Ewángelikami, Lutrámi, Kálwinámi &c.

7. Jeżeli ßcześliwśi Dyßydenći, ktorzy rozumieią że ich samá wiárá zbawia, niżeli Kátolicy ktorzy uczą że ná zbáwienie trzebá prácowáć?

Iest to Dyssydentow tákie szczęśćie iáko gdy się chłopu śni że iest Krolem, bo *Rom. 2. 13.* powiedźiáno nie słuchácze práwá spráwiedliwi są u Bogá, ále ktorzy prá-

wo pełnią, ći będą uſpráwiedliwieni. Czytamy *Matth.* 25. 35. gdźie nie tylko niewierne potępia, ále y wierne nie máiące dobrych uczynkow, y *Matth* 7. 21. Nie káżdy ktory mi mowi Pánie, Pánie wnidźie do Krolestwá niebieſkiego, á przećię ieżeli wzywał Páná, toć miał wiárę, iáko ieſt *Rom.* 10 14. I ſam Páweł S. o ſobie mowi 1. *Cor*: 13. 3. Bym miał wſzeláką wiárę, kiedybym nie miał miłośći, zá nicbym nie był.

8. *Jáko iedná Sektá Dyſsydencka może dowodźić że ieſt lepſza niż druga?*

Nie z-Piſmá, bo nigdźie nie mowi Piſmo iż lepſze Luterſtwo, niż Kálwinſtwo, y ieżeli co z-Piſmá przywiodą, w-tey mierze ná ſwą ſtronę toż rownie będźie ſłużyło Kálwinom, Nowochrzczeńcom. Nieprzywiodą też ná to piſmá, iż u nich ieſt Kośćioł, ktory w-Kredźie wyznawamy. Nie przywiodą ná to że ich Páſterze poſłáni ſą od Bogá ná to áby wiáry náuczáli. Ze u ſamych Lutrow ieſt ſłowo Boże ſzczere, y prawdźiwy iego wykład. Podániem też Kośćielnym gárdzą, zá tym go ná potwierdzenie ſwey wiáry záżyć nie mogą; y

choćby

choćby chćieli nigdy nie nayda ani pokaża áby ták Kośćioł powszechny wierzył y kiedy uczył, iáko oni náuczáia; bo ktoreż kiedy Concilium wyznáło że dwá tylko sa Sákrámentá, że nie godźi się Swiętych wzywáć &c?

9. *Prżećiec Dyssydenći máia po sobie Oycow Swiętych.*

By też mieli po sobie Oycow Swiętych tymby swey wiáry nie wsparli, bo iáko oni mowia: Oycowie ludźie byli, á zá tym pobładźić mogli, y świádectwo iest nie pewne. Powtore káżdy z-Oycow Swiętych stosował się do náuki cáłego Kośćiołá, y zdánie swoie pod iego zdánie podkładał, gotow będac wszystko odmienić, ieżliby się z-Kośćiołem nie zgadzáło. zá czym choćby ktory z-Oycow co nápisał coby służyło przećiw wierze Kátolickiey, to wagi miećby nie mogło. Alec mieysca ktore przywodza przećiw Kátolikom, pospolićie sa tákie, że w-inney iákiey okázyiey od Oycá S. rzeczone, álbo z-dokłádem iákim ktory Dyssydenći opuszczáia, ábo bez tego co oni przydáia, álbo sa te, ktore sa w-Pismá Oycow SS. od złych ludźi wrzucone, poszpocone, záćmione.

10. *Wßakże też y nie wßyſtkie Artykuły wiáry Kátolickiey w-Piſmie ſie nayduią?*

Lubo niektorych w-Piśmie nie máſz iednak ſą w-ſłowie Bożym nie piſanym, ále podánym, ktore Kátolicy przyimuią, á Dyſſydenći odmiatáią, y zá tym wiele ártykułow niewiedźieć dla czego wierzą, bo gdźie nápiſano że Chrzeſt ieſt Sákrámentem, y temu podobne ártykuły?

11. *Czy może kto, raz miawßy prawdźiwą wiárę utráćić?*

Uczą Kálwiniſtowie że nie może, bo wedle nich kto ma prawdźiwą wiárę ieſt w-Kośćiele prawdźiwym, Kośćioł zás z-ſamych ieſt wybránych, záczym gdyby wiárę mogł utráćić, toby ſię mogł ſtáć z-wybránego niewybránym. Ale też oni uczą że Kośćioł Kátolicki miał ná początku prawdźiwą wiarę, tedyć y teraz ią ma. Kátolicy zás uczą idąc zá S. Páwłem *1. Tim. 1. 20.* że niektorzy trácą wiárę.

12. *Czy może cáły Kośćioł w-Wierze pobłądźić?*

Ieżeli

Ieżeli może pobładźić, to Dyſsydentowie nie ſą pewni áby ich Kośćioł, y oni z-nim nie błądźili. Powtore, ieżli Kośćioł Kátolicki pobładźić może, ponieważ Dyſſydenći Wiárę, Piſmo, Sákrámentá wźięli od Kośćiołá Kátolickiego, tedyć nie ſą pewni, ieżeli od niego błędow nie nábráli. Uczą záś Kátolicy, że Kośćioł gdy wiáry y rzeczy zbáwiennych uczy, pobładźić nie może, bo mu Chryſtus *Ioan. 14. 17.* dáć obiecał Duchá prawdy, y dał, y Kośćioł ieſt *1. Tim. 3*, kolumną y firmámentem prawdy ztąd Kátolicy nie wątpić o ſwey wierze nie mogą.

13. *Iako to prawdá iż Herezyiey Mátką ieſt Pychá?*

Bo káżdy Heretyk ták pyſznie o ſobie trzyma, iż mniema y ſądźi, że wſzyſcy Papieżowie, wſzyſcy Oycowie Swięći, Biſkupi, Doktorowie, Concilia prędzey w-wykłádániu Piſmá pobładźić mogą, y pobłądźili, on záś ſam iáko nádewſzyſtkie mędrſzy, ſam Duchá Bożego maiący, nie myli ſię, y przećiwko zdániu wſzyſtkich krzewić wiárę może beſpiecznie, co ieżeliż nie bárzo wielka pychá?

14. Zda ſię iż Kátolicy co raz nowe wiáry ártykuły wymyśláią?

Kátolicy nigdy niczego nie uczą iáko wiáry artykułu, czego w-ſłowie Bożym piſanym álbo podanym nienayduią wyráźnie álbo zákryćie: co záś ieſt zákryto wykłádáią, w-czym nie buduią nowego ártykułu, ále tylko co w-nieiáſności wierzyli, do wyráżnego ſenſu przywodzą, á tego máią przykład w-Apoſtolech ktorzy wyłożyli iáśnie co ſię ſkryćie w-ſłowie Bożym záwieráło, że obrzczánie y ceremonyie Moyzeſzowe tylko ſłużyły do nowego zakonu. *Act. 15.*

15. Przećiec ſię zda iż Kátolicy wiárę odmieniáią?

Nigdy nie odrzućili tego Kátolicy co raz mieli zá artykuł wiáry, áni tego zá ártykuł przyięli, co raz zá Herezyią potępili. U Dyſſydentow záś iáko kto piſmo inácżey zrozumie ták inácżey wierzy, co ná początku Lutrzy odrzucáli, to trzymáią, co trzymáli to odrzucáią, nie máſz roku, áby nowego ártykułu nie wymyślili, ztąd iuż o Lutrowe piſmá nie dbáią, ktore zrázu zá

ſtátut

ſtátut wiáry mieli, ztąd wyznánia wiáry Augſzpurſkiego odſtąpili &c.

16. *Co ieſt beſpiecznieyſſa, wierzyć iáko Papież, czy iáko Pátryárchá Konſtantinopolitáńſki?*

Słuchaymy w-tym ſamych, ále SS Greczynow, y ktorzy w-tym ſię nie mylili, boby ſię w-wierze mylac, Swiętymi nie byli, ániby ich proſtotá nie wymowiłá, bo ludźie uczeni byli. O Papieżu ták mowi S Máxim Archymándrytá Konſtántinopolitáńſki, ktory Męczeńſtwo poniosł roku 660 w-liśćie do Máriáná. *Wſſyſtkie Kośćioły od początku wcielenia Syná Bożego, z-Rzymſkiego Kośćiołá fundáment máią, ktorych piekielne bramy nie obalą wedle obietnice Zbáwićielá náſſego, ten Kośćioł ma Klucze wiáry práwoſłáwney.* O Kośćiele záś Konſtántynopolit. S. Theodor Studita, Konſtantynopol. Archymandrytá. *Carogrodzki Kośćioł ieſt podśiewániem Heretykow, ktory ma ten zwyczay iż ſię od innych Kośćiołow odrywa.* ieſt tego w-innych Grekách więcey.

17. *Jeżeli Grecy Nieunići trzymáią z-dawnymi Pátryárchámi Wſchodnymi?*

Pátryárchámi byli Atánázy, Cyrillowie &c. á ći Papieſka zwierzchność uznawáli. Atánázy od Synodow Greckich do Papieżá áppellował. Cyril Alexándryiſki imieniē Papiezkim zrućił Neſtoryuſzá z-Pátryárchoſtwá Konſtántynopolſkiego. Chryzoſtom uznawa iż Chryſtus owce ſwoie polećił Piotrowi, *libro de Sacerdotio* á ſam był Pátryárcha Konſtántynopolſkim, iáko y Táráſius, ſłowá iego kłádźie Bráctwo Lwowſkie w-kśiążce o Swieſczenniſtwie, gdźie ták piſze do Adriáná Papieżá. *Ná Piotra Stolicy uśiadło twoie braterſtwo podług zakonu y woli Bożey zwierzchnośći dźierżac, wielmożną ma ſławę.* Iozef Konſtántynop. Pátryárchá przed śmierćią ták nápiſał iáko ieſt w-dźieiách Soboru Florenckiego od ſamychże Grekow położono. *Wſzyſtkie te rzeczy ktore rozumie, y ktorych uczy powſzechny y Apoſtolſki Kośćioł Páná náſzego Iezuſa Chryſtuſa Stárego Rzymu, to y ia trzymam, y rozumiem, y ná to zezwaláiac álbo poſłuſznym będąc ſam śiebie poświącam. Nád to Rzymſkiego przebłogoſławionego Oycá Oycow, y nayświętſzego Arcykapłáná, y namieſtniká Páná náſzego Iezuſa Chryſtuſa, Papieżá ſtárego Rzymu wyznawam ná ubeſpieczenie wſzyſtkiego.*

Przy-

przytym y Czyściec Duß wiernych, á ná to ſię podpiſuię. 9 Iunij 1439. Ták wierzył y Gennádius Pátryárchá Konſtántynop. *pro Concil. Florent. cap. 15. Sect. 15. & 17.*

18. Ktorzy ſtąbą wiárę máią, Vnići, czyli nie Vnići?

Ci ſtárą wiárę máią, ktorzy ták wierzą iáko Swięći Stárzy Grekowie, Chryzoſtom Bázyli, Atánázy &c. á ći toż o Stárſzeńſtwie Papiezkim, o pochodzeniu Duchá Swiętego trzymáli, co teráźnieyśi Unići.

19. Ktorzy ſą dawnieyśi, Vnići czyli nie Vnići?

Grecy żyli uznawáiąc Papieżá zá głowę Kośćiołá, y iemu posłuſzni będąc od ſamego wźięćia wiáry, co ieſt bydź Unitem álbo z-Kośćiołem powſzechnym z-iednoczonym, á potym náſtąpił rozdźiał álbo Nieunia, tedyć tá ieſt poślednieyſza.

20 *Jezeli to zbawia Dyſunitow, y prawdźiwie mowią, że im ſię nie godźi odſtępowáć Stárßych Cerkiewnych?*

Poty

Poty Stárſzych ſłucháć mamy, poki ich wyżſzy ſtárſzy nie odrzući, iáko poty żołnierz ma Rotmiſtrzá ſłucháć, poki go Hetman z-woyſká nie wytrąbi, poty Mieſzczánin Burmiſtrzá, poki z-Urzędu od Stárosty złożony nie będźie, á nád wſzyſtkimi Kośćiołá Przełożonymi Stárſzy ieſt Papież, iáko wſzyſcy Stárſzy Grekowie wyznawáli. Do tego wſzák zá Zygmuntá III. Wſzyſcy Włádykowie do Papieżá ſię obroćili, czemuż ich lud niechćiał náśládowáć?

21. *Czy trzebá káżdemu dopuſzczáć aby wierzył iáko chce?*

Powiádaią Dyſſydenći iż tego nikomu bronić nie trzebá. ále ieżeliż ták ieſt, czemuż w-Anglyey, Holándyey, Szwecyey, Dániey ná gárdle karzą, gdy kto ieſt Kátolikiem, y maiętnośći confiſzkuią: á kiedy Kápłáná Kátolickiego wyśpieguią ſrogiemi trácą mękámi. Czemuż ták wiele Kátolikow we Fráncyi, Holándyi, Niemczech pozábiiáli? Czemu poddánych do ſwych Sekt przymuſzáią, w-Swiętá Kátolickie robić każą, táráſem y káydánámi do Zboru niewolą? Czemu Luteráni Kálwiniſtow z-Sáſkiey źiemie wygnáli, Kálwiniſtowie

ſtowie záś Luteránow *in Palatinatu* zćierpieć niechćieli? Czemu Genewenczykowie zá rádą Miſtrzá ſwego Kálwiná zpalili Serwetá, Bernenſes Gentiliſá śćięli? toć Dyſſydenći chcą tę mieć wolność miedzy Kátolikámi, ktorey áni Kátolikom miedzy ſobą nie dozwaláią, áni zobopolnie máią, á ktore to piſmo pod tą rożnicą rozkázuie?

22, *Co mowi Piſmo mowi o tych ktorzy powſzechney, to ieſt, Kátolickiey náuki nie chowáią?*

S. Páweł *Heb. 12. 8.* to mowi: *Ieżeli nie iezdeśćie pod náuką albo kárnośćią ktorey ſię ſtáli wſzyſcy uczeſtnikámi.* (to ieſt Kátolikámi) *tedy iezdeśćie cudzołożnicy, á nie ſynowie.*

23. *Czy mogą dwie wiáry ſobie przećiwne, bydź prawdźiwe?*

Wierzymy dla Słowa Bożego, álbo że ták Bog powiedźiał, záczym ieżeliżby dwie wiáry ſobie przećiwne, mogły bydź prawdźiwe, tedyby powiedźiał że y to prawdá co ták ieſt, y co ták nie ieſt, ná przykład, iż tylko ſą dwá Sákrámenty: nie tylko dwá ſą Sákrámenty, iż Ciáło Chryſtuſowe ieſt prawdźiwie w Sákrámenćie, y że

y że nie ieſt prawdźiwie w-Sákrámenćie, &c. á to niepodobna áby oboie byłá prawdá, záczym powiedźiałby iednę rzecz nie práwdziwą, co ieſt niepodobna, á zátym idźie iż iedna z-tych wiar kłamcąby czyniłá Bogá, y ćiężkoby grzeſzyłá.

24. Czemu rożnych Sekt miedzy ſobą niezgodnych ludźie, zgodnie biią ná Kátoliki?

Bo fałſz nie tylko ná fałſz ále y ná prawdę biie, á w-tym ſię fałſze zgadzáią iż wſzyſtkie biią ná prawdę. ták lubo Sáduceuſzowie, Herodiáni, Fáryzeuſzowie z-ſobą niezgodni byli, oraz iednák ná Chryſtuſową náukę náſtępowáli.

25. Ktorzy lepiey o ſwey wierze trzymáią, Kátolicy ábo Dyſsydenći?

Gdy miedzy Kátolikámi kto ná złe ſię rozpaſze, ſumnienie ztráći, łotrem wierutnym zoſtanie, boią ſię oń Kátolicy áby nie zoſtał Dyſſydentem: kiedy záś miedzy Dyſſydenty kto pocznie bydź nabożnym, Bogá ſię boiącym, pokornym, ćierpliwym, czyſtym, to ſię obawiáią áby nie zoſtał Kátolikiem. Powtore, u Kátolikow gárną ſię

ſię Panięta do ſtanu Duchownego, á to nie dla intraty, bo y Krolowie Mnichámi ubogimi zoſtáią: á drudzy zá wielką rzecz poczytaią gdy im ſię Przełożeńſtwo duchowne doſtánie, y nie máią go zá obelgę Domow ſwoich wyſokich, ále ráczey zá ozdobę. á to wſzyſtko u Dyſſydentow ná wſtecz idźie, á gdźie ládáiáko ważą Przełożeńſtwo Kośćielne, tám y Kośćioł, á zátym y wiárę, luboby o niey uſty wyſoce mowili.

O DVCHV S.

1. *Czy wyznawáli Stárśi Grekowie pochodzenie Duchá S. y od Syná?*

SWięty Atánázy Pátryárchá Alexándryiſki wyznawa *in Symbolo* ktore nápiſał po Łáćinie będąc ná ten czás w-Zachodnych Páńſtwách, że Duch S. y od Syná pochodźi, toż nápiſał po Grecku *Orat. 4. contra Arianos*. S. Cyril tákże Alexándryiſki Pátryárchá, tożpochodzenie wyznawa *lib. de adorat. eo lib. 34. Theſauri & in cap. 14. Ioan. verſu 16.* S Chryzoſtom Patryárchá Konſtántynop. tож wyznawa *tomo 5. homil. 134.* Tož S. Wielki Bázyli *lib. de Spiritu S. cap. 18. & in Pſal. 32.* Bo iáko y u nas ludźi ſłowo ro-

wo rozumowe, álbo rozumienie, y umiejętność od ſamego człowieká rozumnego pochodźi, á záś miłość (bo ináczey ślepaby byłá, á nic wiedźiałby miłuiący co miłuie) pochodźi od człowieka przez rozum rozumieiącego, ábo przez rozumienie, co ná toż wychodźi. Duch S w-Troycy ieſt miłośćią, tedy muśi tá miłość pochodźić z-rozumienia, ábo przez rozumienie.

2. Piſmo S. nie mowi áby duch S. pochodźił od Syná, tedyć nie pochodźi?

Piſmo S nie mowi áby Ewá duſzę miáłá, áby Melchiſedech miał Oycá, áby biała głowá kiedy komunikowáłá, tedyć iuż ták było; bo to nam każe Bog wierzyć co ieſt w Piśmie, iednák nie zátym idźie iż gdy o czym w-Piſmię nie mowi, to iuż nie ieſt ták, wielebyſmy tym ſpoſobem ártykułow wiáry tráćić mieli, bo iedne ſię funduią ná ſłowie Bożym piſanym, á drugie ná podánym, ná ktorym y ten o pochodzeniu Duchá S. ſię buduie, ácz tez gdy Chryſtus mowi *Ioan. 14. 16.* że Duch S. ieſt prawdy Duchem, á ſam o ſobie mowi że ieſt prawdą *Ioan 14 6.* tedyć Duch S. ieſt iego Duchem, á ináczy nie ieſt iego tylko że od niego pochodźi

chodźi. Tákże *Ioan.* 14. 26. Pośle Oćiec Duchá w-imię moie, á osobá iedna w-Troycy S. nie idźie w-imię drugiey, chybá że od niey pochodźi. Tákże ná tymże mieyscu mowi, Poślę wam Duchá, w-Bostwie zás nie ieſt insze posyłánie tylko przez pochodzenie. Tákże gdy mowi, iż Duch S. z-niego weźmie. Coż weźmie ieżli nie pochodzenie?

3. *S. Iedrzey Apostoł uczy iż Duch S. ná Synie odpoczywa.*

I gáłąź ná pniu odpoczywa, á przećię z-niego pochodźi, y dźiećię odpoczywa ná pierśiách mátki, á przećię z-niey ieſt zrodzone, może bydź tedy to oboie, y pochodźić od kogo, y ná niem odpoczywáć.

4. *Teofilákt Doktor Kośćielny uczy iż Duch S. od Syná nie pochodźi?*

I Origenes Doktor uczył że po tyśiącu lat z-piekłá wynidą potępieni: y niektorzy z-Oycow podobne bayki popisáli. Bo nie tego pátrząć mamy co ieden Doktor mowi, ále co Kośćioł: Doktor się pomylić może, Kośćioł nie może.

5. Jeżeli Duch S. pochodzi od Oycá y Syna, tedy ma dwá początki?

Iedná wola w-Oycu y Synie, ktora ieſt początkiem Duchá Swiętego, tedyć ieden ieſt początek lubo we dwu oſobách.

6. Oycowie Greccy uczą, iż Duch S. pochodzi przez Syná?

Bo zá toż biorą *przez Syná*, co *od Syná*, iáko to świadczą Pátryárchowie Konſtántinopolſcy Beſſarion y Gennadius.

7. Jeżeliż pochodzi Duch S. y od Syná, czemuż tego pierwſze Concilia nie wyráziły?

Zpołiſtotny ieſt Syn z-Oycem, á przećię tego pierwſze Concilia nie włożyły w-wyznánie wiáry, bo nie wykłádáią wſzyſtkich wiáry Artykułow, aż gdy ná nie iáka herezyia uderzy, iáko nie włożono zpołiſtotnośći Syná, aż ná nię Arius náſtąpił.

8. Jeſt ná to klątwá od Leona Papieżá trzećiego, ieżeliby kto co do ſkładu Apoſtolſkiego przydał, á w-

niem

niem niemász, áby Duch S. y od Syná pochodźił.

Ieſt klatwá ná tych ktorzyby ſię ważyli co przykłádáć bez Papieżá y Concilium, á záś Concilia z Papieżem przydáwáć mogą, iáko przydáło Niceńſkie, á potym Konſtántinopolſkie pierwſze, á toż mogą czynić y inne, y ták lubo Papież Leo nie położył w-wyznániu wiáry, że Duch S. pochodźi y *od Syná*, mogły to przydáć inſze Concilia z Papieżem, iákoż y przydáły.

O PISMIE Y TRADYCYACH.

1. *Kátolicy názbyt ſie udáią z Trádycyiámi.*

NIech Diſſydenći lubo ná Trádycyie biią, bez nich, to-ieſt, bez podánego słowá Bożego, pokażą, że ieſt Chrzeſt álbo Euchariſtia Sákrámentem, że uſtnie trzebá wymawiáć słowá gdy kogo Chrzczą, że Chryſtus rodzeniem nie zepſował Pánieńſtwá Mátce, niech w-Piśmie pokażą Kredo &c. Wiele rzeczy Kátolicy y Diſſydenći wierzą ktorych nie máią ná Piśmie, odrzucáią záś Kátolicy trádycyie, ktore Chryſtus

zgánił. *Matth.* 15. 3. á ktore pochwalił Apostoł 2. *Thessal.* 2. 23. trzymáią, ále one y słowo Boże pisane przyimuią.

2. *Jeżeli bárziey ważą Pismo Dissydenci niż Kátolicy?*

Z-tąd się to poznáć może, żaden Kátolik nic z-Pismá nie wyrzućił, nic do niego nie przydał, niwczym go nie odmienił, y nie rozkazał, áby mu pismo służyło, ále on Pismu służył. A Dissydenći niektore Księgi odmiatáią, ktore Kośćioł miał zá Pismo od początku, iáko Tobiaszá, Iuditę, Mądrość, Ecclesiástę Máchabeyczykow, list S. Iákubá y inne, ktore im są przećiwne. Gdźie mowi S. Páweł *Rom.* 3. 28. Rozumiemy iż człowiek uspráwiedliwia się przez wiárę. Luter położył, *przez samę wiárę.* gdźie mowi 1. *Cor.* 9. 5. Czy niemámyż mocy prowádźić z-sobą niewiástę śiostrę, iáko y inni Apostołowie, Luter przełożył *żonę śiostrę*, ále iákoż żoná ieżli śiostrá? iáko prowádźić żony ná kształt innych Apostołow, gdyż iáko pisze Tertullian *lib. de Monogamia*, ktory był bliskim czásow Apostolskich, iż tylko sam Piotr był żonáty; opuśćił one iásnie świádectwo o Troycy S. ten-

że

że Luter *1. Ioan. 5. 7.* Trzech ieſt ktorzy dáią świádectwo ną niebie, Oćiec, Słowo, y Duch S, á ći trzech ſą iedno. Stámy á ledwie nie tyśiącámy podobnych odmian, opuſzczenia przydatkow znaydźieſz.

3. Wſákże Diſſydenći Piſmá nie odmienili, ále tylko w-niem błedow popráwili?

Piſmá nie mogli popráwowáć tylko z-inney niepopſowáney Bibliey: á zkądże záś Diſſydenći Bibliią máią, ieźli nie od Kátolikow? Od Zydow pewnie nowego teſtámentu mieć nie mogli, bá y ſtáremu nie wſzędźie ufáć beſpieczno: Pogánie o Piśmie nie wiedzą: Kátolickie Bibliie by naydawnieyſze tákież ſą, iáko y teráźnieyſze. Ieżeli też Bibliie ſtáre były pofałſzowáne, wſzyſtkie, zkądże ich popráwowáć? ieżeli nie wſzyſtkie, zkąd poznáć że tá ráczey niż inſza pofałſzowána? z-ludzkiego świádectwá álbo y Kośćielnego? to u Diſsydentow myli: z-Piſmá? á to nic o tym nie mowi, toć ſię do duchá prywatnego udáć, ále czemuż ráczey mam wierzać Luterſkiemu niż Kálwinſkiemu, ktorzy ſię około Piſmá nie zgadzáią?

4. Wßákże też Pismem dowodzą swey wiáry Dißydenći?

I iednego ártykułu wiáry w-ktorym się różnią Dissydenći od Kátolikow w-Pismie nie pokażą. Ná przykład. *Dwá są Sákrámenty.* Ktoreż to mowi Pismo? Odpowiedzą, tylko dwá wspomina Pismo. Ale ich nie zowie Sákrámentámi: gdźież to mowi *tylko dwa?* ieźli co będą chćieli więcey odpowiedźieć, to poydą w-dyskurs, y ná dyskurśie się ludzkim omylnym wiárá zástánowi, co miáłá ná słowie Bożym. albo też ieźli iákie Pismo oboiętne przywiodą, to mu swoy wykład przydádzą, y ná wykłádźie nie ná Pismie się wiárá skończy, ktorą oni chcą mieć ná samym iásnym wedle litery bránym Pismie.

5. Jeżeli mogą wiedźieć Dißydenći iż prawdźiwe Pismo máią?

Kátolicy wiedzą, iż prawdźiwe Pismo máią, bo im to powiáda Kośćioł powszechny, ktory ich záwieść nie może. Dissydencki zás Kośćioł mylić się może iáko to oni sámi przyznawáią. sámo im też Pismo o sobie nie mowi, *otom ia prawdźiwe.* y

choć-

choćby mowiło, tobym znowu śię zpytał, zkad to wiedza, iż to Pismo co ták mowi, ieſt prawdźiwe? Ieżeli rzeka iż iáko o słoń cu nie trzebá świadczyć, iż to ieſt słońce, bo ſamo śię przez śię káżdemu wyświadcza, ták y Pismo. Ale ieźliż ták ieſt, tedyć iáko nikt o słońcu gdy ná nie poyzrzy, nie watpi, ze to ieſt słońce, Zyd obaczywszy Ewángelyia álbo Pogánin záraz pozna iż to ieſt prawdźiwe słowo Boże, y uwierzy mu.

6. *Czy może káżdy ſobie Pismo wykłádáć y z-niego śie wiáry uczyć?*

Wyráźnie ná to S. Páweł *1. Cor. 12. 30.* Czy wszyscy tłumácza? nie wszystkim bowiem dány dar ieſt tłumáczenia. A ieźliby káżdy tłumáczył, to ponieważ rożnie tłumácza, rożne też wiáry będa: to káżdy ſobie będźie Papieżem, y ſam śię będźie páśł słowem Bożym.

7. *Ieżeli może bydź słowo Boże nie piſane?*

A ktoż Bogá ná to obowiazał áby tylko ná Piśmie do nas mowił? y bez Pismáć on godźien wiáry; bo y krom Pismá nie kłama.] Wiele Chrystus po zmartwychwstá-

niu o Krolestwie Bożym powiádał *Act. 1.* á wierzáno iáko słowu Bożemu, wierzano y Apostolskim kazániom, choć go słucháczom ná Piśmie nie dawáli.

8. *Nie może bydź wiárá bez Pismá?*

Byłá od początku świátá bez wszelkiego Pismá aż do Moyzeszá, byłá od Chrystusowego przepowiádánia bez pisanego nowego testámentu, poki go nie nápisano. I teraz ktorzy czytáć nie umieią, nie z-Pismá biorą wiárę.

9. *Czy záwsze iedno mieysce Pismá może sie wykłádáć przez drugie?*

Ieźli záwsze co rzeczesz ná ten wykład, *Ioan. 12. 21. Kto nienáwidźi duszę swoiey, strzeże iey ná żywot wieczny.* Psalm. 10. 6. *Kto miłuie nieprawość, nienáwidźi duszę swoiey.* A zátym y to idźie, że kto miłuie nieprawość, duszę swey ná żywot wieczny strzeże. Co też y ná ten? *Ioan. 6. 63. Ciało nic nie pomaga,* Ioan. 1. 14. *Słowo stáło się ciáłem,* tedyć się stało tym, co nam nic nie pomaga. Ieżeli rzeką że nie w-iednym sensie máią się te bráć Pismá, áleć u nich

Pismo

Pismo żadnego wykłádu nie przypuszczá, y ták ma bydź bráne iáko brzmi. do tego zkądże to, że ma się ináczey bráć, Pismo tego nigdźie nie powiáda, to poydźiem do dyskursu, y miásto słowá Bożego, ná dyskurśie wiárá ośiędźie.

10. *Iákoż mamy Kśięgi Máchábeyskie bráć zá Pismo, gdyż Pisarz ich prośi o odpuszczenie, ieżli w czym pobłądźił?*

Iákoż y S. Páwłá listy przyimowáć, gdyż o sobie mowi 2 *Cor.* 11. 6. że iest w-mowie nie biegłym 2. *Cor.* 12. 11. iż się stał głupim, á iákoż głupiego y w mowie nie biegłego Pismá przyimowáć? gdy ná to odpowiedzą Dissydenći, to im y támto nie uczyni podeyzránych Kśiąg Máchabeyskich.

O KOSCIELE.

1. *Iákoż Stolicá Apostolska iest w Rzymie, gdyż tám Piotr nie postał?*

Niechże powiedzą Dissydenći gdźie Piotrá ukrzyżowano ieźli nie w-Rzymie? gdźież iego ciáło leży? ieźli do Rzymu przenieśione, z-kądże, przez kogo, kiedy?

2. Wprzod Stolice Piotr w-Antyochiey záłożył, tedyć tám zostáłá?

Záłożył w-Antyochiey, ále do Rzymu przeniosł, dla tego żaden Antyocheńſki Biſkup po Pietrze nie piſał ſię Piotrowym náſtępcą w-rządzeniu cáłego Kośćiołá, á wſzyſcy Rzymſcy ſię piſali.

3. Ná co Papież ieſt głową Kośćiołá, gdyż Chryſtus ieſt głową?

Ná co Diſſydenći w-Angliey Krolá zá głowę Kośćielną wyznawáią, gdyż wiedzą że Chryſtus ieſt głową? ná co y gdźie indźiey Urząd świecki zá głowę przyimuią? á to ieſzcze dźiwna że Kośćiołowi ſwemu niewidomemu przyſzywáią głowę widomą. Chryſtus ieſt głową niewidomą á ná ſwym mieyſcu namięſtniká zoſtáwił widomego.

4. Czy nie byłożby lepiey żeby w-káżdym Kroleſtwie miał Kośćioł ſwą głowę?

Ieżliby wiele głow było, á iedneyby podlegáły, toby dobrze, y ták ieſt u Kátolikow, gdźie wſzyſcy Biſkupi ſłucháią Pa-

pieżá

pieżá. ieźliby nie podlegáły, iáko teraz ieſt u Grekow, Schyſmátykow, gdźie ieſt czterech Pátryárchow, á piąty Moſkiewſki, z-ktorych ieden drugiego nie ſłucha, to iedno ćiáło o piąći albo więcey głowách, bo *Rom.* 10. o Kośćiele mowi: wiele nas á ieſteſmy iednym ćiáłem w-Chryſtuśie.

5. *Jeżeli Kośćioł prawdźiwy kiedy uſtał?*

Ieżeli uſtał, tedy w-Wierze pobłądźił, błądźić nie może, gdyż Chyſtus niem przez Duchá S. rządźi, y obiecał go nie opuſzczáć do końcá świátá. *Matth.* 28. 20. ieźli záś opuśćił, w-błąd w-páść dopuśćił, tedy ſłowá ſwego nie dochował. Wiedźielibyſmy też o błędźie cáłego Kośćiołá; bo to rzecz bárzo znáczna, zá ktorego ſię ſtał Papiażá, Ceſarzá, iáko wiemy o błędách Heretykow; przećiw ktorym, záraz ſię ználazł, kto piſał.

6. *Czy może bydź Concilium ważne bez Papieżá?*

Ruś náwet nie Unitowie ták wyznawáią w-Soborniku 28, *Nov.* przećiw ſkłádáiącym

iącym Concilium bez Papieżá. *Iáko wáſz Sobor Swiętym, iáko powſzechnym nazwan bydź może, á ktory nie zezwolił Rzymſki Papież, bez ktorego nie ieſt rzecz można czynić co w rzeczách cerkiewſkich?*

7. *Czemu nie ráczey ma ſię mowić, że Kośćioł Rzymſki od Greckiego oderwał ſię, aniżeli Grecki od Rzymſkiego?*

Bo nie pień od gáłęźi odćina ſię, ále gáłęźie od pniá. Nie Pátryárchowie prawowierni, byli odſzczepieńcámi, gdy im Ariáni, Obrázoborce, y inni oddawáć powinnego niechćieli poſłuſzeńſtwá, ále ći co go nie oddawáli, bo rebellizowáć, odſzczepiáć ſię, znáczy od zwierzchnośći ſię odrywáć, á Kośćioł Rzymſki miał nád innemi zwierzchność, á żaden iey nád niem nie miał, wiáry też dawney nie odſtąpił, iáko młodźi Grekowie.

8. *Wſzákże Diſſydenci Kośćioł reformowáli.*

Kto co reformuie to czyni doſkonálſzym, á zás Luter zniosł poſty, pokutę, poſłuſzeń-

ſłuſzeńſtwo przećiw Urzędowi, bez ktorego nic dobrego bydź nie może. Czyſtość gdy wſzelką ćiáłu dáie wolność, Klaſztory nie do więkſzey ku ſłużbie Bożey pilnośći przywiodł, ále do opuſzczenia: ozdoby z-domow Bożych pobrał. A ieźli miał y do niego należáło Kośćioł reformowáć, to przykład miáł dáć pokuty, iáko Ian S. to do pokuty upomináć; Klaſztory nápełniáć doſkonálſzymi ſługámi Bożymi, á nie dobra ich ná ſwoy włáſny pożytek obracáć, do czyſtośći prowádźić, y wołáć, nie godźi ſię tobie bráć zá żonę tey, ktora Bogu czyſtość poślubiłá. do Namieſtniká Chryſtuſowego ucznie ſwe odſyłáć áby go poználi, iáko czynił Ian S. gdy do Chryſtuſa odſyłał, pokázowáć iákim znácznym dowodem, iż poſłány ná popráwę Kośćiołá, gdyż to tylko z-Urzędu Stárſzym Kośćielnym należy.

9. *Kátolicy pokoy pſuią Diſſydentom?*

Czy w-tym pokoy kto drugiemu pſuie, gdy máiętność ſwoię właſną, od drugiego do niey práwá nie máiącego odbiera: Kátolicy ſwe, ktore ſami pobudowáli Kośćioły czáſem, y to rzadko od Diſſydentow odbierá-

bieráią, á ich niczego nie ruſzáią, ná co práwo pokázáć mogą. Czy nie w-tym pokoy pſuie kto, że nie da ſobie więcey wydźieráć co iego ieſt? czy niew-tym, że kto pokázuie błędy cudze, ktore powinien pokázowáć?

10. *Po czym znáią Kátolicy że ich Kośćioł prawdźiwy?*

Po tym, iż ieſt tákim, iáki ma bydź Kośćioł prawdźiwy, to ieſt, iednym, pod iedną głową będącym, iednę náukę wiáry máiącym, ták iż káżdy ktory ſię zna do tego Kośćiołá, toż wierzy co y drugi. 2. Iż ieſt Swięty, nie uczy nic przećiw świątobliwośći, nie każe poſtow od Apoſtołow nákazánych łámáć, nie każe poprzyśiężoney Bogu czyſtośći pſowác, każe zá grzechy pokutowáć &c. ma w-ſobie niektore, ktorych świątobliwość Bog cudámi wſławia. 3. Ze ieſt Kośćiołem Kátolickim, to ieſt powſzechnym: że go y ſami Diſſydenći ináczey zwáć nie mogą; bo gdyby go ináczey názwáli, nie wiedźieliby ludźie o czym mowią, ktorzy niewiádomi ſą, iáko Diſſydenći ze złośći zwykli temu Kośćiołowi inne wymyśláć názwiſká. 4. Iż ieſt

Kośćioł

Kośćioł Apoſtolſki, ma, może, y pokázuie ſwoich Páſterzow, ſucceſſyią od Apoſtołow. 5. Iż żaden iego Páſterz nie uczył herezyiey, &c.

11. Zda ſię dźiać krżywdá Chryſtuſowi, gdy krom niego głowe Kátolicy w-Kośćiele wyznawáią?

Ieżeli ſię w-tym dźieie krzywdá Chryſtuſowi, tedyć ſię większa dźieie od Grekow, Nieunitow, ktorzy pięć głow oraz, to ieſt, pięć Pátryárchow znáią. Większa od Diſſydentow, ktorzy nie tylko świeckich, ále y niewiáſtę Elżbietę Angliczkę zá głowę przyięli, u ktorych ile wiar, tyle muśi bydź Kośćiołow, á iż w-iednym domie czáſem ſię nayduie pięć y ſześć wiar, á to ieſzcze co w-Biblią weyrzą inſzych, záczym niezliczona rzecz głow, álbo też cále bez głowy Kośćioł; bo Chryſtus by y ná świećie chodźił, rożnych ſobie przećiwnych Kośćiołow nie byłby głową, bo prawdy y fałſzu Rządzcą bydź nie może. Nie czynią záś Kátolicy krzywdy Chryſtuſowi, że Papieżá zá głowę Namięſtniczą widomą przyimuią, gdyż Chryſtus ſobie krzywdy nie uczynił, kiedy wſtępuiąc do niebá uczynił

czynił Piotrá ſamego iednego, Kośćiołá ſwego głowę *Ioan. 21.*

12. Poczym poznáć mogą błąd ſwoy Heretycy?

Naprzod iż ten ieſt Kośćioł prawdźiwy, ktory ſię od Apoſtołow záczął, á Heretycy od tego Kośćiołá odſtąpili. 2. Ze, ieżli rzeką iż wiárę Apoſtolſką trzymáią, pokázáć nie mogą, przez ktore ludźie do nich tá przyſzłá wiárá. 3. Ze wiárę ſwą co raz odmieniáią. 4. Nie pokażą áby w-ſtárym Kośćiele ták uczono iáko oni náuczáią, y owſzem to zá artykuły máią, co Kośćioł ten potępiał. 5. *Sámiż* przyznawáią, iż ſą prawdźiwie Swiętymy niektorzy Kápłáni, Mniszy, ktorzy Mſze odpráwowáli, Swiętych wzywáli, á pewnieby báłwochwálſtwo wedle Diſſydentow w-tym popełniáli, od báłwochwalſtwá záś niewiádomość nie wymawia; á ku temu, ciż ſami uczyli, że ſię tylko Bogu czćią Bozką kłániáć godźi. 6. Powiádáią iż nic nie trzebá wierzyć tylko co ieſt w-Piśmie, biorąc ie wedle litery, y bez wykładow, á ná żaden ſwoy ártykuł tákiego Piſmá nie przywiodą. 7. Ze tym gárdzą co chwali, y rádźi Piſmo, iáko poſtá-

mi,

mi, czyſtośćią, dobremi uczynkámi, dobrowolnym ubóſtwem &c. 8. Uczą tego co ieſt przećiw Piſmu, iáko iż lepſze ieſt małżeńſtwo niż czyſtość, iż przez káżdy dobry uczynek obraża Bogá człowiek śmiertelnie, iż káżdy wiárę máiący zbáwion będźie &c. 9. Iż żaden narod Pogáńſki cáły nie przyiął ich wiáry. 10. Ze ofiáry nie máią, á rozum ſam uczy, iż miedzy tymi co znáią Bogá, ma bydź Kápłan, i ofiárá, co też iż miáło bydź miedzy temi, ktorzy z-Pogáńſtwá do prawdźiwey wiáry przyſtąpili, prorokował Máláchiaſz. I. II.

13: Iákoż może bydź Kośćioł widomym gdyż ſami wybráni, o ktorych my nie wiemy, ſą w-Kośćiele?

Ieżeliż ſami wybráni ſą w-Kośćiele, toć niektorzy Pogánie, Zydźi, Turcy, niechrzczeni ſą w-Kośćiele beze chrztu, y nie trzebá ich do Kośćiołá przywodźić. Są tedy w-Kośćiele wſzyſcy wiárę práwą máiący lubo ſą wybráni, lubo nie wybráni, iáko był Iudaſz będąc Apoſtołem, lubo nie był wybrány. częśći tego Kośćiołá ſą Przełożeni y lud: á ći ſą widomi; bo iákożby

 do Ko-

do Kośćiołá niewidomego piſał Apoſtoł, Kośćioły niewidome náwiedzał? do kogożby Chryſtus odſyłał *Matth. 18.* Powiedz Kośćiołowi. Ieżelić Kośćioł niewidomy toć Diſsidenći niewiedzą o Przełożonych, o Miniſtrách ſwego Kośćiołá, toć podobno Kucharz álbo woźnicá ieſt prawdźiwie Miniſtrem, á nie Miniſter, toć nie bárźiey Miniſtrowey náuki ſłucháć máią niż kuchárzowey, y nie ráczey u niego ſzukáć Sákramentow.

14. Poczym poznáć iż Kośćioł te raznieyſzy Katolicki ieſt tenże co był zá Apoſtołow?

Bo ták uczy iáko y támten. 1. Támtym rządźił S. Piotr widomy Páſterz, zkładał Concilium, wyklinał, karał &c. iáko ieſt w-Dźieiách Apoſtolſkich; má náſtępcę Piotrowego Kátolicki Kośćioł, ktory toż czyni. 2. Támten Kośćioł był widomy, bo widźiano Apoſtołow, y wielkość Wiernych. *Act. 2. 25.* Widomy Kośćioł Páweł prześládował; á ieżeli co inſzego był támten Kośćioł niżeli Wierni, toć niewiedźieć kogo prześládował. I Kátolicki Kośćioł widomy. 3. W-támtym, kiedy záſzłá wątpliwość

pliwość około wiáry, nie ſámo ią Piſmo rozſądzáło, ále Przełożeni Kośćielni, *Act*. 15. Toż ſię dźieie u Kátolikow. 4. W-támtym byli dobrzy y źli, iáko Symon Mágus. *Act* 8. I w-tym ſą. 5, Támten nie uczył iż ſámá wiárá uſpráwiedliwia, y grzechy odpuſzcza, ále kazał pokutowáć *Act*, 2. & 8. toż y teraz ieſt u Kátolikow. 6. W-támtym byli ktorzy uboſtwo dobrowolne chowáli. *Act*. 2. & 4. Zaden nie mowił áby co iego było, ále wſzyſtko mieli w-poſpolitośći. Są y teraz tákowi miedzy Kátolikámi. 7. W-támtym czczono SS reliquiie. *Act*. 9 15. & 12. y w-tym czczą. 8. W-támtym chowáli czyſtość, iáko S. Szczepan, Páweł, y inni ktorzy ſię nie żenili, á Piotr y żonę, ktorą miał opuśćił. toż bywa u Kátolikow. 9. W-támtym był Sákráment Bierzmowánia. *Act*. 8. 17. 1. *Cor*. 1. 21. y w-tym ieſt tenże Sákráment. 10 W-támtym Mſzą odpráwowano, iáko iáśnie widźieć w-Greckim texćie. *Act*. 12. 2. *Liturgunton ton auton*. to ieſt, gdy Apoſtołowie Liturgią álbo Mſzą, co toż ieſt, odpráwowáli. y w-tym Mſze odpráwuią. 12 W-támtym uczynki ſwe to ieſt ſpráwy zoſobna, bo uczynki nie dźieią ſię w-poſpolitośći,

na ſpowiedźi powiádano. *Act. 19. 18.* y u Kátolikow ſpowiádáią ſię w-ſzczegulnośći. 12. W-támtym byli ktorzy wiárę, cudámi wſpieráli: y w-tym ſię niektorzy záwſze nayduią. 13. W-támtym Kośćiele za wiárę gdy trzebá było, umieráli, y w-tym umieráią. 14. Támten wyſyłał ná Pogan náwrocenie, y ten wyſyła. 15. W-támtym wyżſzy był urząd Biſkupi niż Kápłáńſki; bo Kápłánow ſądźił Biſkup *2. Tim. 5. 17.* święćił ná Kápłáńſtwo. *Tit. 1. 5.* toż y w-tym &c.

15. Jáko możem wierzáć Kośćioł ieżeli go widźiemy?

Ták iáko Tomaſz obaczywſzy Chryſtuſa uwierzył, *Ioan. 20. 28.* Iáko ślepy *Ioan. 9. 36.* widźiał Chryſtuſá y w-eń wierzył. Alec widźieli y Apoſtołowie y inni, á przećię wierzyli.

O PRZODKOWANIV PIOTRA Y O PAPIEZU.

1. Jáko mogł bydź Piotr głową poniewaz mu Chryſtus rzekł podź zá mną ſzátánie?

MOwił to Chryſtus przed ſwym zmartwychwſtániem, á ná ten czás tylko

miał o tym Piotr obietnicę, że miał bydź głową, á po zmártwychwſtániu dopiero głową uczyniony, *Ioan. 20.* iáko to upátrzył *S. Ambroſius in Luc. 24.*

2. Czy wyznawáią młodzi Grecy przodkowánie S. Piotrá?

O ſtárych żadney nie maſz wątpliwośći, ále y teráźnieyśi Nieunitowie ták śpiewáią *in folio, 29. Iunij* ná máłym Nieſzporze. *Piotr fundament Apoſtołow, kámień Kośćioła z-poczatku.* Ná wielkim záś Nieſzporze, ná SS. Piotr y Páweł, *Iákiemi was wieńcámi ukoronuiem Pietrze y Pawle? Tám tego iáko Książę, odktorego władza y rządzenie ſię poczyna iáko od Proexárchy,* (to ieſt, naypierwſzego miedzy Rządcámi) *ktorego nád trzodą poſtawił Pimenarchá,* to ieſt, naywyżſzy Páſterz Chryſtus. S Ianá złotouſtego ſłowá wyięte z-księgi *de Sacerdotio,* Wydrukowáło Bráctwo Lwowſkie roku 1614. á ſą te *Chryſtus ſwoię krew wylał zá owce ſwoie, ktore ſtárániu Piotrowemu y Náſtępnikowi iego poruczył.* w-Soborniku *11. Nov.* zowią Leoná Papieżá, Arcypáſterzem.

3. Ieżeli Papieżowie używáli z-

 wierzchno-

wierzchnośći nád Pátriárchámy? Kłádą w-Księdze ktorą Bráctwo Lwowskie wydało, że Innocentius Papież Theofilá Pátriárchę Alexándryiskiego złożył, y wyklał, co było około roku 404. w-Prołohu *15. Aug.* iż Agápitus Papież uczynił S. Mennę Pátriárchą Konstántinopolskim á wyklał Anoymá Pátriárchę, co było około roku 536. Naydźiesz tego więcey w-rocznych Dźieiách Kośćielnych, z-kąd iásna rzecz iż Papież miał zwierzchność, y używał iey nád Pátriárchámy.

4. *Jáko Papież nie iest Antychrystem?*

Bo Antychryst przenośić się będźie nád Bogá, iáko iest *2. Theßal. 2.* Ofiárę zniesie, *Dan. 12.* Zydźi go przyimą záMessyiászą, *Ioan. 5.* záśiądźie w-Kośćiele Ierozolimskim, *Dan.* 7 Co się z-tego w-Papieżu znayduie? Antychryst iest przećiwnik Chrystusow; á 56 Papieżow śmierć podięli zá Chrystusa, tyle drugie iest, ieźli nie więcey ludźi bárzo świętych. Toć to ráczey iest Antychrystem, znośić ofiárę, iáko ią zniesli w-Angliey, Szkocyiey &c. Chrystusa do piekła námęki posłáć y desperatem czynić,

spraw-

ſprawcą grzechu y przyczyną, iáko uczynił Káłwin. Turczyná, Tyránná nád Krolę pomázáńce przekłádáć, co ieſt u Lutrá *lib. de ſeculari poteſtate, & contra duo Cæſaris man data*, gdźie ták mowi o Pánách Chrześćiáńſkich, *poſpolićie ſą albo oſobliwie błaznowie, albo co naygorsi łotrowie, głupi bezrozumni, ſzáleni: Turczyn nád nie dźieśięćkroć lepſzy y mędrſzy.* Náczytaſz śię tego więcey w-iego Księgách.

5. *Co raz Papież nową wiárę kuie?*

Nowey wiáry nie kuie, ále co było niewyráźnego, gdy tego trzebá, wykłada, y watpliwośći około wiáry ſądźi, iáka też moc byłá w-Moyzeſzu naprzod *Exod. 18. 16.* á potym kiedy Kápłáńſtwo Aáronowe powſtáło, przy naywyżſzych zoſtawáłá Kápłánách, *Deut. 17. 9.* To záś ieſt wymyśláć wiárę o ktorey nikt nie ſłychał. Grzeſz mocno, á mocniey wierz, á iuż ći odpuſzczono. Wierzay iż ći odpuſzczone grzechy, á tym ſamym ſą odpuſzczone. Dźieći Chrześćiiáńſkie chrztu nie potrzebuią. Dźieći máłe gdy ie chrzczą, wiedzą wiáry Artykuły y wierzą ie &c. to nie Papiezkie

ále Kálwinſkie, Luterſkie wymyſły. Czytay Lutrá *tomo 2. Ienenſi Latino fol. 318 Pag. 2. aſſert. 13.* naydźieſz, iż ná ſpowiedźi ták niewiáſtá iáko y Ksiądz rozgrzeſzáć może. *tomo 2. Ienenſi, Germ fol. 131.* Iż godźi ſię żenie cudzołożyć, gdy mąż nieſpoſobny. *Tomo 6. Germ. Ienen. de Miſſa angulári, fol. 105.* Iż Sákrámentá może diábeł adminiſtrowáć. *Tomo 2. Aſſert. art. 27. Wittemberg. anni 1551.* że duſzá náſzá ieſt śmiertelna, &c.

6. *Iáko Biſkup Rzymſki ieſt námieſtnikiem Piotrá S. ponieważ Piotr S. nie był w-Rzymie?*

Kośćioł wſchodny choć w-Schizmie będący wyznáwa, (iż inne dowody pominę) iż Papieżowie Rzymſcy ſą náſtępcámi y ſucceſſorámi Piotrá w-tym urzędźie, tedyć Piotr w-Rzymie był Papieżem, bo iákoż kto może bydź ſucceſſorem ná urzędźie Przodkowi ſwemu, ieżeli Przodek urzędu tego nie miał? Wyznawa záś Cerkiew że Papieże ſą Piotrá w-Papieſtwie Rzymſkim ſucceſſorámi, W-Książce názwáney Prołożc w-Zywoćie S. Sylweſtrá Papieżá, wtorego dniá Styczniá. *Sylweſter przemądry poſtáwiony był Episkopem w-ſtárym Rzymie, y polecone*

lecone mu były Cerkwie, y wßyßtko Chrześćiánſkie Swięte Stado, to ieſt, był Papieżem cáłego Kośćiołá będąc Rzymſkim Biſkupem tedyć ieſt Papieztwo przy Rzymſkiey ſtolicy, á pewnie nie pierwſzym Papieżem Sylweſter, ále Piotr. Toż o Leonie S. Papieżu w-Stychowniách śpiewáią, toż w-Sobornikách y Prołohách dniá 12. Márcá o Swiętym Grzegorzu Papieżu *Nazwał ćię Grzegorzu Pan pierwoprzeſtolnikiem Swiętey ſwoiey Cerkwie, żebyś był náſtępnikiem y namieſtnikiem wierzchownego Apoſtołá Piotrá.* Ale iż Piotr y Páweł byli w-Rzymie nie wyznawáią y Diſunići w-ſwym Puł uſtáwiu po trzećiey pieśni ná dźień tych Apoſtołow, gdźie ſię ták modlą. *Pietrze wiáry kámieniu, Pawle pochwało powßechna, z-Rzymu przyßedßy utwierdźćie nas.* I ná Wieczerni y ná Hoſpodywozwách w-dźień tychże Apoſtołow ták do Piotra mowią. *I byſt. Rymu pierwyi Epiſkop.*

7. *W-iákim poßánowániu u Turkow ieſt Pátriárchá Konſtántynopolitáńſki?*

Opiſuie to Márćin Kruzius wielki przyiaćiel Ieremiego Pátriárchy, ktory Ducho-

wieństwo Ruſkie podiał w-Wilnie pod władzą y moc świeckich, ten Kruzius *lib. 2. Turco Græciæ*, iáko Pátriárchá ieden ſię pod drugim podkupuie, że czáſem ich oraz y czterech będźie, iáko był Márek Xylokárabis, Simeon Trápezuńczyk, Dionyſius, Ráfał oraz. ten o czći Pátriárchow *in hiſt. Eccleſ.* ták piſze. *Pátriárchy nie czczą Turcy, gdy go mijáią. y owſzem złośliwsi nań, wſzelkie hańby y obelgi miotáią, zowią go, niewiernym, Pogáninem, pſem, nierządnikiem, y nigdy mu Paſzowie miedzy ſobą mieyſcá nie dáią, &c.* gdy nabożeńſtwo odpráwuie, muśi mieć u drzwi Kośćielnych iákiego Iáńczárá, áby Turcy czego złego mu nie wyrządźili.

8. *Coż po Papieżu gdyż w-trudnośćiách około wiáry, Piſmo nas ſamych rozſądźić może?*

Lubo ſtátut nas ſądźi, bo mowiemy, ſámo nas práwo ſądźi. iednák trzebá ſędźiego; bo ſtátut może kto źle ná ſwoię ſtronę náćiągáć. toż ieſt o Piſmie, ktore Ariuſz ná ſwą, Mánicheuſz ná ſwą &c. ſtronę ćiągneli, ktoż o tym ma ſądźić, kto dobrze Piſmá używa? ſámo Piſmo? to mowy nie ma, áby rzekło; ty mię źle, á ty dobrze u-

żywaſz

żywaſz. Nie ſamo y u Diſſidentow Piſmo rozſądza; bo ſtawią przy Piſmie ſędźią káżdy duchá ſwego prywatnego. Ale ia twego duchá nie widzę, nie ſłyſzę mowiącego, że ia źle álbo dobrze Piſmo rozumiem. Ieźli rzeczeſz że przez ludźie mowi. Czemuż ináczy przez Lutrá, ináczey przez Kálwiná mowi, á prawdá ieſt iedná? zkąd mam wiedźieć iż ty maſz Duchá prawdy, á nie błędu? á zwłaſzczá że cáłemu Kośćiołowi przypiſuieſz duchá błędu?

O SS. SAKRAMENTACH Y KAPŁANSTWIE.

1. Jáko mam wierzáć iż ieſt śiedm Sakrámentow, gdyż tego nie nápiſano?

TAk maſz wierzáć, iáko wierzyſz iż Chrzeſt ieſt Sákrámentem, że Syn Oycu w Boſtwie ieſt zpołiſtotny Iáko wierzyſz iż Piſmo S. ieſt od Duchá S &c. wſzák y tego nigdźie nie nápiſano, ále tylko maſz z-podánego słowá Bożego.

2. Jezli Diſsidentowie mogą ſwych Miniſtrow, Kśieżą zwáć álbo Káplánámi?

Gdy-

Gdyby ie zwáli Kápłánámi, iużby wiárę ſwą tráćili, á wiáry im utráćić nie podobna iáko oni trzymáią, tedy y zwać Księżą nie podobna. Wiárá ich uczy że w-nowym Zakonie niemáſz ofiáry, tedyć niemáſz y Kápłáńſtwá, bo Kápłan ieſt dla ofiáry, *Heb. 5.*

3. Nic po ofierze u Chrześcian, bo raz zá nie Chryſtus ſam ſiebie ofiárował?

Ieżeliż nic, ná coż Liturgią, álbo Mſzą S. Piotr nápiſał dla Rzymian: S. Iákub dla Ierozolimitan: S. Márek dla Alexándryiczykow, S. Máteuſz dla Murzynow, wſzák to Mſza ieſt ofiárowánie? Ná coż máią Ołtarz Chrześćiánie *Heb. 13 10*?

4. Czemu ſwieccy nie máią świecić Księżą, gdyż ſie to godźi?

Niewiedźiał o tym, że ſię to godźi S Dionyzy uczeń S. Páwłá *Eccleſ. hierarch. c 5.* Niewiedźiał Ignácy Męczennik, tákże uczeń Apoſtolſki, *Epiſt. ad Smyrnen.* Niewiedźiało Concilium Láodiceńſkie ktore świeckim náwet áni pozwala, áby kogo ná Kápłáńſtwo obieráli. Niewiedźiáło Niceńſkie

ceńskie wtore *Can.* 8. Niewiedźiáło to ktore więcey niż przed dźiewiąćiąset lat było zebráne od Papieżá Marćiná, *Can.* Niewiedźiáło Konstantinopolskie, *Can.* 28. y Kátolicy teraz niewiedzą, áby kiedy świeccy święćili, (lubo wiedzą, że czásem ná Kápłáństwo prezentowáli.)

5. *Czemu nie máią żon Kśieżá?*

Bo do Kośćiołá należy, ná Kápłáństwo sobie ludźie obieráć, nikogo do Kápłáństwá nie niewoląc; obiera iednák te, ktorzy żon nie mieli, álbo ieżli mieli, tedy nie w powtorzonym małżeństwie, bo Kápłáni máią około rzeczy świętych chodźić, á náwet y w-stárym Zakonie y świeccy ieżeli mieli świętych rzeczy się tykáć, mieli czystymi bydź. *Exod.* 12. 11. & 29. 15. & 1. *Reg.* 21. 45.

6. *Coż po Chrzćie dźiećiom Chrześćiáńskim, ponieważ są święte, 1 Cor. 7. 14.*

Ieżeliż tá świątobliwość od Chrztu uwalnia, tedyć ieźli Pogánin weźmie Chrześćiankę zá żonę, álbo Pogánká poydźie zá Chrześćiániná, usprawiedliwieni będą; bo wierny przez niewiernego stá-

ie śię świętym, 1. *Cor.* 7. 14. y owszem Zydźi, ktorzy w-Ieruzalem mieszkáli, chrztu nie potrzebowáli, bo to Miásto było święte, o ktorym *Matth.* 4 5. & 27. 53. á iż przez Miásto mogą śię ludźie rozumieć, obaczysz czytáiąc *Matth* 8. 34. & 12 25. & 21 10. & *Marci* 1. 13. &c. Nie o świątobliwośći tedy usprawiedliwiáiącey, ktorey do zbáwienia potrzebá, mowi S Páweł 1. *Cor.* 7 14. ále o świątobliwośći inney do żywotá wiecznego nie należącey. Nápisano zás *Ioan* 3. 5. Iezeli się kto nie odrodźi z-wody y z-Duchá S, nie wnidźie do Krolestwá niebieskiego. Iákoż też ieżeli dosyć ná tym że się kto urodźi z-wiernych Rodźicow, tedyć mu nie potrzebá wiáry, á przećię *Marci* 16. kto nie uwierzy, nie będźie zbáwion.

7. *Ná co Kátolicy chrzczą Dzwony?*

Nie iest to tam chrzest, lubo niektorzy szeroko biorąc chrztu imię, chrztem zowią, ále błogosłáwieństwo y poświęcenie iákie się dáie przez słowo Boże stworzeniu 1. *Tim.* 4. 4. imienia zás Dzwonom dáią dla rożnice, iáko też dáią gorom, ulicom dźiałom &c,

8. *Ná*

8. Ná co ſie ma człowiek ſpowiádáć człowiekowi, poniewaž przećiw ſamemu Bogu grzeſzy?

Bo Chryſtus ná ſwym mieyſcu zoſtáwił Kápłány, áby co ludźie przećiw Bogu grzeſzą, to Kápłáni rozſądzáli. Ták też bluźnierſtwo, krzywoprzyśięſtwo &c. grzechy ſą przećiw ſamemu Bogu, á przećię ie karzą y Diſſidenći; bo powiádáią iż ſą ná mieyſcu Bożym ſędźiámi, ſą zás Kápłáni iednaczamy ludźi z-Bogiem, *2. Cor. 5. 18.* ſą iáko Legatowie, támże *verſu 20.*

9. Kápłan tylko oznáymuie grzechow odpuſzczenie?

Ieźli oznaymuie, tedyć wie iż ſą odpuſzczone, á zkądże to wie? ieźliż też ſą odpuſzczone przed oznáymieniem, coż po iego oznáymieniu? A Chryſtus rzekł, ktorych odpuśćićie grzechy, tedyć ie prawdźiwie Kápłáni odpuſzczáią.

10. Czy nie doſyć do odpuſzczenia grzechow, áby kto wierzáł, iż mu ſą odpuſzczone?

Wierzáć nikt nie może tylko dla słowa

Bożego, á gdźież słowo iest Boże, iż tobie w-osobliwośći grzechy odpuszczone? Nád to ieźli wierzy kto, że mu grzechy odpuszczone, toć wprzod są odpuszczone; bo gdyby potym były odpuszczone, toby iego ákt wiáry był fałszywy, boby wierzył że iuż są odpuszczone, á ono dopiero będą odpuszczone.

11. Co ná spowiedźi po postánowieniu wiárowánia sie grzechow, gdyż sie ich nikt nie uchroni, náwet śmiertelnych?

Pewnie się ći uchronili przynamniey śmiertelnych, o ktorych Pismo świadczy iż spráwiedliwymi byli, y práwo Boże záchowáli, iáko Dáwid o sobie mowi *Psalmo 118.* y sam Bog o nim, *3. Reg. 14. 8.* Tákże práwo záchowáli, Elżbietá y Zácháriasz, *Luc. 1 6. &c.* A ieżeli też przykazánia Dissidenći chowáć nie mogą, tedy y wiáry nie máią, bo *1 Ioan. 2. 4.* Kto powiáda, iż zna Bogá, á przykazań iego nie chowa, ten iest kłamcą y nie mász w-nim prawdy. Pobudkę zás czuć do grzechu, nie iest grzech, byle kto ná nię nie zezwolił, tey się ustrzedz nie możemy.

12. Wy-

12. Wyliczáć grzechy ná ſpowiedźi ieſt to rzecz niepodobna?

Wſzák Diſſidenći, gdy ſię Bogu ſamemu, ſpowiádáią, grzechy wyliczáią, á rzeczy niepodobney nie czynią. Wyliczáli wierni w-Stárym Kośćiele bez niepodobnośći, iáko to naydźieſz *in Concil. Laodiceno can. 2. In Synodo VI. can. 102 in Carthag. III. can. 31. in Cabilonenſi I. can. 8. in Cabilonen. II. can. 32. in Turonenſi can. 22. in Moguntino cap. 26 &c.* śmiertelne też tylko grzechy wyliczáć trzeba.

13. Jeżeli trzebá wyliczáć śmiertelne, toć y wſzyſtkie, bo grzechy wſzyſtkie ſą rowne?

Chryſtus *Matth. 7. 3.* iedne grzechy do zdźbłá, drugie do bálki przyrownał, tedyć ſą nierowne. *Matth. 5. 22.* ieden gniew ſądźi godnym bydź ſądu, drugi piekła, tedyć ieden gniew więkſzy niż drugi.

14. Wiernym Bog żadnego grzechu dla wiáry ich nie poczyta zá śmiertelny, tedyć nic po ſpowiedźi?

Ieżlić nie poczyta zá śmiertelny grzechu

żadnego, tedyć wierny grzeszyć śmiertelnie nie może, á iż Chrystusa przedáiąc Iudasz był wiernym, tedyć nie zgrzeszył śmiertelnie, y Dissidenći ćiężey się ze swemi obchodzą, gdyż im się każą spowiádáć grzechow powszednich, á Kátolicy tylko śmiertelnych, á te łácniey liczyć.

15. *Zkąd się to słowo Mßa, álbo Missa, wźięło?*

Z-Pismá S. *Deut. 16. 10.* naydźiesz to słowo w-tekśćie Hebráyskim, ktore w-Łáćinskim przełożono, *Oblatio*, to iest, ofiára. Używał tego słowá Stáry Kośćioł, bo Oycowie ná Concilium Chálcedonenskim, ktore było roku 451. mowią Act. 11. *Iutro oraz wßyscy Mßą odpráwiemy.* Tákże *Liturgia*, toż znáczy co ofiárowánie, bo *Heb. 10. 12.* gdźie mowi: *káżdy Kápłan ofiáruie ofiáry*, w-Greckim iest, *Liturgon*.

16. *Ná co miánuią Swiętych w-* Confiteor *ná Mßy?*

Ná to, ná co miánował Syn márnotráwny niebo y źiemię, gdy Oycá przeprászał, *Luc. 15. 18.* bo przez grzech nie tylko się Bogu obelgá dźieie, ále y przyiaćiołom, y stworzeniu iego.

17. Zkąd to, iż te słowá, To iest Ciáło moie, trzebá bráć wedle litery?

Figurálnie bráć trzebá. *Chrystus był opoká. Iam iest winna máćicá, iam iest drogá.* czemuż y nie te. *To iest Ciáło moie?* Odpowiádam: Ze iedno trzebá bráć figurálnie, nie zá tym idźie, że y drugie tym podobne. boby też figurálnie trzebá bráć: *Tyś iest Chrystus Syn Bogá żywego. Słowo się stáło ćiáłem &c.* y ledwiebyśmy co mieli w-Ewángeliey, coby wedle litery bráć potrzebá. Przyczyná tedy czemu iedne trzebá bráć wedle figury, drugie wedle litery, iż się iedne nie mogą bráć wedle litery, iáko, áby Chrystus był opoką, gdyż był Bogiem y człowiekiem &c. drugie się mogą bráć wedle litery, iáko, Słowo się stáło ćiáłem. To iest ćiáło moie. á co się może bráć wedle litery, tego w-figury obracáć nie mamy; bo gdybyśmy mieli, to kiedybym usłyszał, że Dissident iest człowiek, rzekłbym że tylko iest figurą człowieká &c.

18. Zkąd to iż w-Chlebie prząśnym Kośćioł Rzymski sprawuie Sákráment?

Bo go też Chrystus w-przáſnym ſpráwował, záchował bowiem przykazánie *Exod.* *12. 1*. ktore pod czás Páſchy dáć náwet y chowáć chlebá kwáśnego zákázowáło. Chrystus iż chował zakonne przykazánia, widźieć to *Marci 14. 17. Ioan. 13. 1. & 18. 33.* y ná innych mieyſcách. W-tenże też dźień ſwą Páſchę odpráwował w-ktorą Żydźi. áni ieſt przećiw temu, iż Zydźi nie myślili imáć Chryſtuſa w-święto. *Matth. 26. 5.* á poimáliby w-święto, gdyby tegoż dniá z-niemi iadł Paſchę, bo tegoż dniá poimány ktorego iadł. Nie ieſt mowię przećiw temu, bo lubo poſtánowili byli w-święto nie imáć, iednák tę rádę odmienili, gdy im ukazał Iudaſz do poimánia pogodę. Ani ieſt przećiw temu, iż do Piłatowego domu w-Piątek wniść niechćieli, áby mogli pożywáć Páſchy; bo lubo we Czwartek Páſchę odpráwili, iednák ofiar pożywáć chćieli w-Piątek, ktore ſię też Páſchą zwáły, o ktorych *Num. 18. 18. & 2. Paralip. 35. 8.* Iednák Grekow nie trzebá gánić w-chlebie kwáśnym odpráwuiących, o czym Florenckie czytay Concilium.

19. *Jeźli niemáß iſtoty chlebowey* *w-Eu-*

w-Euchárystyiey, czemuż ią Pismo zowie chlebem?

Ták ią zowie chlebem, iáko *Matth. 11. 5* widzących zowie ślepymi, chodzących chromymi, iż przedtym byli ślepymi, y Chromymi. Bo kiedyby chleb sam zostawał, to słowá Chrystusowe: *To iest ciało moie*, trzebáby bráć figurálnie, o czym mowiliśmy iuż w-liczbie 17. Iezeli zás iest oraz chleb y ćiáło, tedyć słow Chrystusowych. *To iest ćiáło moie*, sens będźie. *Ten chleb pszenny iest prawdźiwie ćiałem moim.* pozwaláć wprawdźie Luter ná to. *lib. de captiv. Babilonica cap. de Eucharistia*, ále to bydź nie może, bo iedná rzecz prawdźiwie nie figurálnie bydź druga nie może, chybá że się wnię prawdźiwie przemieni, álbo złączy tym sposobem, ktory zowią *hypostaticum*, z-iákim sposobem złączyłá się náturá ludzka z-osobą Bozką w-Chrystuśie, á ztąd o Chrystuśie możem mowić. *Ten człowiek iest Bogiem.* ále tym sposobem nie złączył się chleb z-Chrystusem: á choćby się ták złączył iáko duszá nászá z-ćiáłem, tobyśmy mowić nie mogli, *Ten chleb iest ćiáło*, iáko mowić niemożem: Tá duszá iest ćiáło.

20. *Nie potrzebá tego, áby Chryſtus był pod oſobami chlebá, kiedy go nie pożywáią?*

I owſzem potrzebá, bo inaczey, gdy Chryſtus rzekł: *To ieſt ćiáło moie*, nie byłyby te ſłowá prawdźiwe, gdyby nikt nie pożywał; bo pożywánie do iſtoty Sákrámentu nie należy, ále tylko ieſt końcem ná ktory Sákráment ieſt poſtánowiony.

21. *Jákoż nie czynią krzywdy ludowi Kátolicy, gdy tylko pod iedną oſobą Komunią dáią?*

Nie czynią krzywdy, bo cálego Chryſtuſa dáią, bo ták pod ſamą oſobą chlebá, iáko y pod ſamą oſobą winá ieſt cáły Chryſtus, á ktoby tego nie przyznawał, dźieliłby Chryſtuſa; á ktoby dźielił, nie byłby z-Bogá. *1. Ioan.* 4. 3 á zátym tosz wſzyſtko bierze lud, co Kápłan, lubo Káplan dla ofiáry, dwo iákim ſpoſobem. Nie krzywdzą też ludu Kátolicy, bo dáią to, czego potrzebá do zbáwienia, y ná czym doſyć, á záś *Ioan. 6. 52. Ieżli kto będźie pożywał tego chleba, będźie żył ná wieki.* á czegoż więcey trzeba?

coż

coż tu zá krzywdá? Ale ráczey niech pátrzą Dissidenći ieźli nie krzywdzą ludu, kiedy káżde niedobrowolne wzruszenie pożądliwośći grzechem śmiertelnym czynią, káżdy grzech y naymnieyszy ćiężkim: á Sákrament pokuty znoszą, przez ktoryby się lud od grzechow zbáwił. Kiedy ludowi cztery álbo pięć Sákrámentow wydárli: kiedy ten Sákrament Euchárystiey, wniwecz obroćili; bo go nikt spráwowáć nie może tylko prawdźiwy Kápłan, á oni Kápłanow nie máią. Kiedy y sam náwet Chrzest wydźieráią, mowiąc, iż Dźiatki Chrześćiáńskie chrztu nie potrzebuią. Nie krzywdźił Kośćioł stáry ludu, kiedy Sákrament pod iedną osobą chował dla chorych pod iedną dopuszczał bráć z-sobą do domu. Przyznawa y sam Kálwin, *ad caput 20. Actorum*, że pod iedną osobą dawáli Apostołowie á krzywdy nie czynili.

22. *Chrystus rozkazał* Ioan. 6. 53. *Abysmy pili krew iego, tedyć trzebá pić ią pod osobámi winá?*

Wszákże pod osobą winá y ćiáło, to tám iesz y piiesz, lecz też iest pod osobą chlebá ćiáło y krew, záczym tám oraz iesz y pi-

iesz, y ták dosyć woli Chrystusowey czynisz. ináczey, ieźli pod osoba winá nie iesz, toć pod osoba winá nie mász ćiáłá.

23. *Chrystus rozkazał áby wßyscy pili* Matth. 26. 27. *tedyć wßyscy pić powinni?*

Chrystus nie rozkazał *Iedzćie wßyscy*, tedyć nie máia ieść wszyscy, ále tylko pić; á zátym Dissidenći przećiw temu przykazániu grzesza, ktorzy iedza y piia. Rozkazał tedy Chrystus pić wszystkim tym tylko, co byli ná oney wieczerzy, to iest Apostołom, á ieden był kielich, dla tego ták z-niego było pić potrzebá, áby się wszystkim dostáło, iákoż też przydáie *Marci 14. że pili z-niego wßyscy*: o chlebie nie mowi, áby iedli wszyscy, bo káždemu zosobná po sztucce rozdawał. Tedyć nie koždemu człowiekowi pić rozkazał, ále tym co pili z-niego, to iest Apostołom, á zátym nie wszyscy pić powinni.

14. *S. Páweł ták rozdawał Euchárystią iáko wźiął od Páná* 1. Cor. 11. *tedyć pod dwiemá osobami?*

S. Pá-

S. Páweł nigdy Eucháryſtiey nie bráł od Chryſtuſa, bo ná oſtátniey wieczerzy nie był, y áż po śmierći Chryſtuſowey ſię náwrocił. Záczym tylko wźiął od Chryſtuſa náukę przez obiáwienie o tym Sákrámenćie y tę podał Koryncthianom.

25. Ale przećie Chryſtus mowił: To czyńćie, 1. Cor. 11. 24. Luc. 22 19 *tedyć potrzebá y pod oſobámi winá?*

Bárzo źle tu Diſſidenćie záżywaſz Piſmá, bo Chryſtus tych ſłow, *to czyńcie*, uczył po ſamym chlebie, ieſzcze przed kielichem, á ty ich náćiągaſz iákoby ie mowił po kielichu. Do tego poſzukay w-Piſmie, á nayd'źieſz, iż *czynić* toż znáczy co ofiárowáć, ále ty ofiáry nie przyimuieſz.

26. Jako Chryſtus poſtánowił Sákráment ták go używáć potrzebá, á poſtánowił pod dwiemá oſobámi.

Nie wſzyſtko co Pan Bog poſtánawia, rozkazał ábyſmy wſzyſcy tego używáli, poſtánowił Małżeńſtwo, Kápłáńſtwo, nie ka zał go wſzyſtkim używáć. A ieżeli wſzy-

 ſtkie-

ſtkiego trzebá używáć czego Chryſtus przy poſtánowieniu Sákrámentow użył, toć w-wielu rzeczách grzeſzą Diſſidenći; bo nie przeſtrzegáią áby nie byłá białagłowá żadna przy pożywániu: áby w-cudzym domu, áby wprzod nogi umywſzy, áby ieden chleb łamiąc, áby przed pełnią Kśiężyca, áby po wieczerzy żydowſkiey, áby miedzy przyimuiącymi był Iudaſz &c. To tylko trzebá czynić co Chryſtus z-rzeczy od ſiebie poſtánowionych czynić rozkazał, iáko rozkazał pożywáć ćiáłá y krwie ſwoiey, ále nie rozkazał pod dwiemá oſobámi.

27. Iákożkolwiek ieſt, przećiec Kátolicy puł Sákrámentu tylko ludowi dáią?

Iáko dwie Hoſtyie, gdy ie kto oraz bierze, ſą iednym Sákrámentem, trzy polewánia przy chrzćie, iednym ſą Sákrámentem, á kiedyby zoſobná były, byłoby więcey Sákrámentow, ták oſobá chlebá ieſt Sákrámentem cáłym, oſobá winá ieſt cáłym Sákrámentem, á kiedy ſą ſpołem ſą iednym Sákrámentem. bo ná niczym nie ſchodźi iedney oſobie: co należy do Sákrámentu, ieſt znák widomy, łáſki niewidomey, ktorą ſpráwuie y znáczy oraz, znáczy też wnę-

trzne duſzy pośilenie. iákoż tedy puł Sákrámentu dáią Kátolicy, gdyż Sákráment rzecz ieſt nie rozdźielna, lubo w-rozdźielnych bydź może?

28. Teſtámentem nam Chryſtus krew ſwoie zoſtáwił, tedyć nam iey odbieráć nie trzebá?

Ieźli zoſtáwił teſtámentem, tedy ieſteſmy dźiedźicámi krwie Chryſtuſowey, á tego mi nigdźie w-Piśmie nie pokażeſz, ále ráczey że żywot wieczny dźiedźiczemy, á to ieſt *Tit. 3. 7. Heb. 9. 16.* á luboby ſmy y krwie dźiedźicámi byli, wſzákże ieſt krew pod oſobą chlebá?

29. Papież Leo y Gelaſius rozkazał, áby pod dwiemá oſobámi komunikowano, tedy go trzebá ſłucháć?

To iuż wyznawaſz, że nie Chryſtus ále Papież rozkazał pod dwiemá, á iężeli go w-tym ſłucháć trzebá, czemu nie w-innych rzeczách? Gelaſius rozkazał pod dwiemá, bo miał tego ſłuſzną przyczynę, o czym Bároniuſzá czytay, *tomo 6. anno 496.* Drudzy Papieżowie rozkazáli pod iedną oſobą, bo też mieli tego ſłuſzną przyczynę, y trzebá ich

bá ich też ſłuchać. Chryſtus záś tylko rozkazáł, ábyſmy ćiáłá iego y krwie pożywáli, á nie rozkazał áby pod iedną ábo dwiemá oſobámi, ále to Kośćiołowi polećił, áby on iáko będźie rozumiał, czáſem pod dwiemá, czáſem pod iedną oſobą pożywáć rozkázował: iákoż y Apoſtołowie, y po Apoſtołách Kośćioł tego práwá używał. Ná Mſzy zaś ma bydź záwſze pod dwiema oſobámi, iż tám ſię dźieie ofiárá, krom Mſzy teráz y Kápłáni, y Biſkupi pod iedną oſobą przyimuią.

30. *Chryſtus nie kazał, áby mu ſię kłániano w-Sákrámenćie, á przećie mu ſie kłániáią Kátolicy?*

O iákiż to ſługá, co ſię Pánu nie ukłoni aż mu Pan każe! nie ná to, rzeczeſz, Chryſtus ieſt ná ołtarzu áby mu ſię kłániano álbo żeby go pożywano. Toćbyś mu ſię nie pokłonił, kiedybyś go widźiał był przed śmierćią z-Apoſtoły, gdyż *Matth. 20. 28.* Nie przyſzedł ná świát áby mu ſłużono, ále áby on ſłużył? á gdźież ſię zoſtánie ono dawne przykazánie, ktore ſamo przyrodzenie nápiſało. Bogu ſłużyć będźieſz y ſiemu cześć oddaſz. ále nie dźiw iż Diſſidenći

niechcą

niechcą się kłániáć Sákrámentowi, bo w-niem tylko chleb máią, á chlebowi cześć Bozką oddawáć, iest báłwochwálstwo, u Kátolikow záś w-Sákrámenćie iest prawdźiwie Chrystus Bog y Człowiek.

31. Zkąd to iest, iż máią Bierzmowánie Kátolicy zá Sákráment?

Náprzod iż ták wierzał Kośćioł Stárożytny, czytay o tym *Clem. Rom. epist.* 4. *Tertull. de Resurrect. Orig. hom.* 8. *in Levit &c* Powtore iż go dawáli Apostołowie *Act.* 8. 17. iáko Sákráment łáskę Bożą dáiący.

32. Nie máß nic w-Piśmie o Sákrámenćie Kápłáństwá?

Czytay 1. *Tim.* 4. 14. *Ephes.* 4. á doczytasz się.

33. Ostátniego pomázánia tylko dla uleczania chorob używano, záczym nie iest Sákrámentem?

Nie tylko dla tego, ále dla odpuszczenia grzechow używał go Iákob S. *cap.* 5. 14. á po nim Concilium Niceńskie *can.* 69. *Arabico* S: Ambroży in Missali &c. ktorzy ie wyznawáli bydź Sákrámentem.

24. *Małżeństwo nie zda ſię bydź czym więkſzym, tylko namową wzaiemną ludzką?*

By tu chćieli użyć Diſſidenći owego ſwego argumentu, ktorym chcą dowieść, iż pod dwiemá oſobámi trzebá Komuniey używáć, to ieſt. Ták trzebá używáć Komuniey, iáko ieſt poſtánowiona, álbo z-tym, co ſię przy icy poſtánowieniu dźiało, toby gdy ſię żenią, żebro ſobie z-boku wyimowáć muśieli, gdyż kiedy Bog ſtánowił Małżeńſtwo wyiął żebro Adámowi. Iż Małżeńſtwo Chrześćiáńſkie nie ieſt ſzczerą námową álbo kontráktem, ztąd znáć. Wſzelki kontrákt może álbo ten ſam ktory go uczynił, álbo kto nád nim ieſt przełożony zepſowáć: Małżeńſtwá záś áni ſami miedzy ſobą Małżonkowie, żeby od niego nápotym wolni byli, áni Przełożony iáki ná źiemi zepſowáć nie może; bo *Matth. 19. 6.* Co Bog złączył, tego człowiek nie dźieli: á u Chryſtuſa to tylko ieſt małżeńſtwo ktore Bog złączył, tedyć ieſt coś więtſzego niżeli ſpolna umowá. Powtore, iż to Małżeńſtwo ktore Bog złączy ieſt nierozdźielne, á niektory z-Diſſidentow powiádáią iż

u nich

u nich Małżeństwo iest rozdźielne, tedyć u nich Małżeństwá Bog nie złączył.

O CHRYSTVSOWYCH RADACH Y DOBRYCH UCZYNKACH.

1. *Ná rzecz niepodobną obowiezuią sie u Kátolikow, gdy czystość ślubuią?*

MOgą u Dissidentow Corki żyć czysto poki mężá nie dostáną, by go y lat 50. czekáły, á ieźli z-młodu czysto żyć mogą, czemu nie ná stárość?

2. *Czystość nie zda sie bydź rzeczą dobrą poniewaź* 1. Cor. 7. 9. *lepiey ożenić sie niż gorzeć?*

By czystość nie byłá rzeczą dobrą, nie rzekłby Apostoł 1. *Cor.* 7. 1. Dobra rzecz człowiekowi niewiásty się nie tykáć. *& versu 28.* Kto nie dáie Pánny zá mąż lepiey czyni, *& versu 40.* ieźli ták zostánie, będźie błogosłáwieńszy. Co zás mowi że lepiey się ożenić niż się palić, to iest o tych ktorzy się palą ogniem pożądliwośći, nie żyiąc czysto.

3. Niechżeby ten sam chował czystość, ktory ma dar czystości, á ták wiele u Kátolikow ślubuią czystość, ktorzy tego dáru nie máią?

U Kátolikow nie wszyscy ten dar máią, ále przećię niektorzy máią, á u Dissidentow żaden, bo iáko oni uczą, wszystkim im żony bráć rozkazano.

4. Coż człowiekowi po dobrych uczynkách, ponieważ máiąc kto wiárę iuż pewien zbáwienia?

Miał wiárę Iob, á przećię *9. 12.* Ieźli się zechcę usprawiedliwiáć, ustá moie potępią mię, podobne rzeczy ma *vers. 28. & cap. 31 14.* I *Eccles. 9. 1.* Nie wie człowiek ieżeli nienawiśći álbo miłośći godźien, toż y ná wielu innych mieyscách.

5. Wszákże też y Dissidenci dobre uczynki czynią?

Ale ná coż ie czynią, gdyż w-tym przećiw swoiey wierze grzeszą? bo ich wiárá uczy, iż człowiek w-káżdym dobrym uzyn ku śmiertelnie grzeszy, że dobre uczynki

ná żywot wieczny nie zásługuią. Powtore wiárá ich uczy, że oni wolney woli nie máią, záczym co czynią poniewolnie czynią, uczynek zás poniewolny nie iest dobrym y chwalebnym.

6. Zkąd to máią Kátolicy że dobre uczynki nie są z siebie grzechámy?

Bo wiedzą iż się dobre uczynki Bogu podobáły, iáko ofiárá Nòégo *Gen. 8.* Posłuszeństwo Abráhámowe *Gen. 22. &c.* á ieźliż to były grzechy, á ieszcze śmiertelne, tedyć się grzechy Bogu podobáły. tedyć *Matth. 25.* zá grzechy dáie niebo. Nád to, grzechow trzeba bronić, y one káráć, á ieźliż dobre uczynki są grzechámi, kazánie zás iest dobry uczynek, tedyć Ministrom swoim máią Dissidenći kazánia bronić, y za nie káráć. A iezeli rzeką iż oni dla wiáry swey są wybránymi Bożymi, y dla tego im Bog grzechow ich zá grzechy nie poczyta: gdy ich wiáry znaydźie się złodźiey álbo zboycá, á iest wybrány, bo ták wierzą iáko y oni, záczym oni będąc w-Kośćiele reformowánym, doskonáłym, mieliby Oycá niebieskiego náśládowáć, á iáko on wybránemu, grzechu zá grzech nie poczyta, y

oniby mieli złodźieiowi y zboycy nie poczytáć, y nie kárać.

7. *Czy płáći Bog zá dobre uczynki?*

Odpowiáda S Páwel 2. *Thessal.* 10 6. sprá wiedliwa rzecz iest u Bogá oddáć wam ktorzy utrapieni iesteśćie, odpoczynek znamy *Heb.* 6 10. Nie iest Bog niesprawiedliwy, áby zápomniał prace wászey &c. Ale rzeczesz *Psal.* 102. ktory nas koronuie w miłośierdźiu, y ulitowániách. tedyć niebo dáie z-miłośierdźia swego nie dla zasług nászych: ná to kłádę Ieźliż daie niebo z-sámego miłośierdźia, tedyć nic po chrzćie y wierze. Koronuie tedy z-miłośierdźia iż zá ták máłe zasługi, ták wielką dáie za płátę. iáko iest 2. *Cor.* 4. 17.

8. *Chrystus zá nas dosyć uczynił, ná co my prácowáć mamy?*

Ieżeli Chrystus wszystkim niebo wysłużył, zá wszystkich dosyć uczynił, tedyć y Turcy y Pogánie beze chrztu, bez wiáry zbáwieni będą. A ieżeli rzeczesz iż trzebá wiáry y chrztu, ná to ábysmy sobie zasługi iego przywłaszczyli: zá tym poydźie, iż

trzebá

trzebá ábyśmy się z-nászey strony do zbáwienia nászego przykładáli.

9. Dzieie sie przez násze dobre uczynki krzywdá Chrystusowi, bo iákoby iego zasługá nie byłá dostáteczna pokázuiemy?

My nie zásługuiemy ná nic, czegoby nam wprzod Chrystus nie wysłużył. Nie czyniemy dosyć zá nic, zá coby on nie uczynił dosyć. nie czyniemy krzywdy, bo wyznawamy że násze spráwy cenę máią z-zasług iego, bo on winna máćicá, á my płonki, *Ioan. 15. 4.* iáko tedy nie czynią płonki krzywdy máćicy, gdy od niey wszystko máiąc, owoc mnogi przynoszą, ták y my nie czyniemy Chrystusowi, gdy wszystko od niego máiąc, dobre uczynki czyniemy.

10. Czemu u Dißidentow nie mász rad Chrystusowych?

Tych, y tym podobnych rzeczy miáłoby się u Dissidentow znaydowáć więcey niż u Kátolikow, bo oni są, iáko powiádáią, reformowáni, zátym Kościoł świątobliwszy. bo co reformuią, ná lepsze powinno reformowáć; bo ieżli ná gorsze, to iuż nie refor

mowáć ále zepsowáć. Ale iákoż tám máią bydź chowáne rády, gdźie nie podobna chowáć przykazánia? Podobno S. Páweł nie wiedźiał co iest Kośćioł reformowány, to iest do swey własney szczerośći przywiedźiony, gdy mowi *1. Cor 9. 27.* Karzę ćiáło moie y w-niewolą przymuszam. tákże *Coloss. 24* Dopełniam czego niedostáie mękom Chrystusowym. Nie przeto bowiem że Chrystus zá nas dosyć uczynił, w-nas lenistwo y ospáłość około zbáwienia nászego záfundował, czytay *1 Petr. 2. 21.*

11. *Post wielki iest ludzkim wymysłem?*

Wymysłem iest ále Chrystusowym, ktory pośćił dni 40 *Matth. 4.* álec y przed Chrystusem Dániel przez trzy tygodnie pośćił. *Dan. 10.* Eliasz przez dni 40. 1. *Reg 19.* y inni. á nikt im wymysłow nie zádawał. Po Chrystuśie post Chrześćiánom czterdźiestodniowy podáli Apostołowie. *Hieron. epist. ad Marcellam. Leo serm. 6. & 9. de Quadragesima.*

12. *Pośćić iest to potráwámi od Bogá dánemi gárdźić?*

Otoż

Otoż pośćili ktorychem w-liczbie przeszłey námienił bez tey wzgárdy, bez żadnego podeyrzenia Herezyiey. Kátolicy nie gárdzą dárámi Bożymi, ále pewnych czásow od nich się zátrzymuią, iáko nie gárdźi chory gdy dla zdrowia doczesnego, pewnych nie ie potraw. Nie gárdźić potráwámi Bog rozkázował przez Proroká *Ioel. 1.* Swięććie post. Nie wzgárdę powiáda o sobie Dániel *cap. 10. 3.* Mięso y wino nie weszły w-ustá moie.

13. *Ná coż Bog stworzył mieso, tylko żebyśmy ie iedli?*

Ná coż też Bog stworzył ryby, tylko żebyśmy ie iedli? Stworzył P. Bog oboie ábyśmy ie iedli, ále y czás náznáczył kiedy co ieść, o czym wiedźiał záwsze Kośćioł. Czytay *Ignat. epist. ad Philipp. Telesph. Tertull. Cypr. &c.* á ieszcze w-Ráiu pewnego iábłká Bog bronił.

14. *Coż to zá post, gdyż sie ták ryb może naieść iáko y mieśa?*

Ieżeliż to prawdá, dármo Dissidenći post zowią ćiężárem ná wolność Chrześciáńską włożonym, dármo ná iego ćiężkość ná-

rzekáią, y pokázuią iż co mogą łácno uczynić, to tylko ná złość Kośćiołowi nie czynią Alećniechay tylko ryby przez czás iáki iedzą, pod táką miárą, iákiey post potrzebuie, obaczą iż nie ták ryby tuczą iáko mięso, ktoremu nie iest przypisana miárá.

15. *Co wchodźi w-ustá człowieká nie máże* Luc. 10. 7 *tedyć mięso iedząc nikt nie grzeszy?*

Ieźliż ták iest, poniewaž to Chrystus mowił poki ieszcze trwáło práwo Moyzeszowe, tedyć Zydźi nie grzeszyliby iedząc wieprzowe mięso. Mowi tedy Chrystus o pokármiech, iż sáme z-siebie grzechu nie czynią ieźli nie są zákazáne.

16. *Chrystus zákazał przebieráć w potráwách, mowiąc* Luc. 10. 7. *Iedźcie, co przed wámy położą?*

Chrystus to mowił do Apostołow, kiedy ieszcze chowáli práwo Moyzeszowe, nie iedli mięsa wieprzowego, áni rzeczy záduszonych, áni ze krwią, tedyć im nie wszystko ieść rozkázował, ále tylko miedzy tym, co się ieść godźiło áby nie przebieráli. u nas zás pewnych czásow z-podánia Apo-

stolskie-

ſtolſkiego, niektorych potraw ieść ſię nie godźi. te podánia naydźieſz u S Clemenſa Papieżá uczniá S. Piotrá y innych.

17. *Co zá pożytek z-ták wielu Mnichow y Zákonnikow?*

Ten. 1. Narody Pogáńſkie do wiáry przywiedli. Fráncyą Remigius, Szwaby Marćin, Anglią Auguſtin, Fryſią Wilfrid, Niemcę Bonifacy y Ludger, Sáxonią Swidbert y Willebrord, Czechy Cyrillus, y Metodius, Dácią Aſcárius, Pomorſką Otto, Wándolow Wicellin, Pánonią Woyćiech, Indią, Iáponią, Chinę, rożni Zakonnicy. Hibernią Patritius, Perſią, Tártárią tákże Zakonnicy. 2. Doktorow Kośćiołowi Klaſztory dáły przednieyſzych, Bázylego, Grzegorzá Náziánzeńſkiego, Chryzoſtomá Grekow. Grzegorzá Wielkiego, Auguſtyná, Hieronymá u Łáćinnikow. 3. Doktorowie Theologiey nayprzednieyśi Zakonnicy byli, Magiſter ſententiarum, Alenſis, Albertus, S: Tomaſz, Ægydius, Richárdus, Henricus, Scotus, Aureolus, Occam, Ariminenſis, Dyoniſius, Victoria, Soarez, &c. 4. Kiedy nowa Herezyia powſtáłá, tedy y nowy iáki Zakon, ktory walczył przećiw

oncy Hereżycy. przećiw Ariánom, Zakon S. Antoniego y Bázylego, Auguſtyná, Benedyktá Przećiw Eutichiánom Zakon S. Sáby. Przećiw Obrázoborcom Zakon S. Iannićiuſzá. Gdy ſię odſzczepili Grecy, náſtáli Cluniacenſes, Kámáldulowie, Vallis Umbroſæ, á po nich w-krotce Kártuziáni: Ciſtercienſes, Præmonſtrátenſes walczyli przećiw Nicolaitom Dominikani y Fránćiſzkani woiowáli Wáldenſow, Albingenſow, Huſſitow, Flagellantow y innych. przećiw Lutrom y Kálwinom wzbudzony od Bogá Zakon Societatis IESU. 5. Bráctwá nabożnych ludźi powſtáły, Rożáńcá od S. Dominiká, Konfalonierow od S. Bonáwentury &c. 6. Są ktorzy chorym ſłużą ſą co uczą, Każą, Spowiedźi ſłucháią, śpiewániem Kośćioł Boży zdobią. 7 Biſkupi, Uczeni y Swięći z-Klaſztorow wyśli Niſſenus, Epiphanius, Fulgentius, Anſelm, Antonin &c. Uczeni Kárdynałowie, Ægidius, Oſtienſis, Pánormitanus, Hugo, Turrecremata, Aureolus, Beſſarion, Caietan, Toletus, Bellarmin &c. 8. Liczmy Swiętych Kánonizowánych, iák wielka część miedzy nimi Zakonnikow znaydźiemy. od roku 1000. Kárdynałow miedzy święte 15.

poli-

policzono, á miedzy nimi było 11. Zakonnikow. Papieżowie ktorzy wielkie rzeczy dla Kośćiołá uczynili, byli z-Zakonow, Grzegorz wielki, Grzegorz wtory, Grzegorz VII Agato, Urban wtory, Leo IV. Alexander III. Paſchalis wtory, Pius V.

O CZYSCV, Y DOSYC UCZYNIENIU ZA GRZECHY.

1. *Czyśćiec tylko wymyślony, áby Kśieża bráli iáłmużny.*

OD kogoż przećię wymyślony? od Papieżá? od ktoregoż? Niewiem czy dla brania iáłmużny w-Liturgiách modli ſię zá Umárłe S. Piotr, Iákub, Máćiey, Márek: Nie od Księży Kátolickich Czyśćiec wymyślony; bo y w-Stárym teſtámenćie zá duſze iáłmużny dawano. 2. *Machab.* 12. ktorey Księgi lubobyś zá Piſmo nie przyimował, iednák iey fałſzu zádawáć nie możeſz, 1. *Reg.* 31. poſzczono dni śiedm zá Saula y ná wielu innych mieyſcách znaydźieſz poſty zá Umárłe.

2. *Ná coż ma bydź Czyśćiec, gdyż*

Bog grzech odpuśćiwszy, wiecey zań nie karze?

Wszákże Bog *Deut.* 32. 48. odpuśćił grzech Moyzeszowi y Aáronowi, á przećię zań karząc, nie dał im wniść do źiemie obiecáney. Odpuśćił Dawidowi 2. *Reg.* 12. 13 á przećię karał 2. *Reg.* 16 & 24. bo insza rzecz tylko przyiąć do łáski, y nie mieć zá nieprzyiaćiela, á insza nie káráć go zá grzech iego, y może bydź iedná bez drugiey.

3. *Pismo Czyscá nie wspomina, ále tylko mowi* Eccl. 11. 3. *gdźie drzewo pádnie lubo ná południe, lubo ná pułnocy, tám będźie leżáło?*

To mieysce nie iest do rzeczy, bo tám mowiąc o śmierći ludzkiey porownywa ćiáło umárłego z-drzewem, iż iáko pień gdźie padł tám leży y ruszyć się nie może.

4. *Duch mowi* Apoc. 14. 13. *że zaraz dusze po śmierći odpoczynek máią, toć pewnie do Czyscá nie idą?*

I to mieysce nie do rzeczy, bo tám iest

mowá

mowá o Męczennikách, ktorych Antychryſt pozábiia, á Męczennicy nie chodzą do Czyſcá y ták to mieyſce rozumie S Anzelm. Umieráią zás ludźie częſto álbo zá grzechy wielkie káry nie wypłáćiwſzy, álbo też w máłych grzechách, ktore niegodne ſą piekłá, iákoż zá to zápłácą, ieżeli nie Czyſcem? Rzeczeſz, płácą śmierćią, áleć śmierć nie ná to ieſt, bo y dźieći grzechu niemáiące umieráią. Rzeczeſz, ákt wiáry czyniąc: á gdy kto nagle umiera, iákoż mu przyidźie do áktu wiáry? Rzeczeſz, Bog im onych grzechow zá grzechy nie poczyta. Ale wedle náuki Diſſidenckiey, áby nie poczytał, trzebá żeby człowiek ákt wiáry uczynił.

5. *Náſze ſpráwy dobre nie wypłácáią grzechow?*

Znáćieś nie czytał co rádźił Dániel *cap.* 4. 27. Grzechy twoie iáłmużnámi okupuy. *Tob.* 11 4. Iáłmużná od wſzelkiego grzechu wyzwala *Luc.* 3. 8. Czyńćie godne owoce pokuty.

O OBRA-

O OBRAZACH, Y RELIQUIACH.

1. *Zda ſie iż ieſt báłwochwálſtwo czćić Obrázy?*

PEwnieyſza to ieſt, że nie czćić ich, ieſt Obrázoborſtwo, ábo Iconomáchia Herezyia, bo czći rzeczom ſtworzonym Bog nie broni oddawáć, ále tylko czći Boſkiey, *Philipp. 2. 10.* Ná imię IEZUS niech wſzelkie koláno upada, á przećię imię ieſt głos rzecz ſtworzona. I ſami Diſſidenći Bibliią y Kielich Zborowy máią w-iákiżkolwiek uczćiwośći. Bo co ieſt Swiętego, ieſt czći godne, niektore záś rzeczy ſtworzone lubo nie żyiące, ſą święte. Czczą Kálwiniſtowie ſwoię hoſtyią, á oná nic więcey nie ieſt iedno Obraz Chryſtuſow; czczą tákże Lutrzy ſwoię, á w-niey przed używániem niemáſz u nich Chryſtuſá.

2. *Concilia ſtáre zákázowáły Obrázow?*

Ktore? Rzeczeſz, Konſtántinopolſkie, ktore było zá Konſtántyná Copronimá Ceſárzá, y zá Leoná Iſauryká: tákże Fránco-

ford-

fordskie gáni Obrázy. Odpowiádam Concilia te wagi nie máią bo ná nie áni Papież ziáchał, áni Posłow swych nie zesłał, áni ich ápprobował. á wedle Reguły pierwszego Niceńskiego Concilium nie mogą bydź ważne Concilia bez Papieżá Náwet ną tych wprzod pomienionych nie był żaden Pátryárchá, dla tego ich też nie liczą miedzy Conciliámi: y sami Grekowie Zonáras, Nicephorus, Cedrenus gáni, y te Concilia potępiło wtore Niceńskie, á Fránkofordskie odrzućił Adrian Papież.

3. Jeźli Krzyż szánowáć, toć y ká żde drzewo, bo to rowne iest, iáko y to drzewo?

Bárźiey w-ćiele nászym członki są iedno niż drzewá z-sobą, á przećię nie wszystkie członki iednáko szánuiemy. Krzyżowi cześć dáiemy, bo iest Swięty; bo ieżeli mieysce ná ktorym Anyoł imieniem Bożym rozmawiał z-Moyzeszem. *Exod. 3. 7.* było święte, y kazał ie Bog czćić. Ieżeli podnożek nog Páńskich *Psalm. 98.* czći godźien że święty, to iest árká, iáko wykłada *1. Paralip. 28. 2.* tedyć dáleko bárźiey Krzyż Swięty.

4. Prze-

4. Przećieć zda śie coś Pogáńskiego, przed Obrázámi, Reliquiámi ná koláno upadáć.

Nie od Pogan ále od Iozuego máią tego przykład Kátolicy, ktory przed Arką ná źiemię upadł, *Iosue 7. 6* Pogánie w-swych báłwánách nie Bogá czczą, ále czártá *Deut. 32. Psal. 95.* Kátolicy cześć ktorą Obrázom y Reliquiiom czynią, obracáią do Swiętych, á w-Swiętych do Bogá.

5: Węzá Moyzeszowego skruszono, że mu śie lud kłániał?

Nie dla tego skruszono go, że go miał we czći, ále że go miał sobie zá Bogá, czynił mu ofiáry, *4 Reg. 18. 4.* á ofiárá tylko śię Bogu sámemu oddawáć winná, y nigdy iey Kátolicy nikomu nie czynią tylko Bogu, lubo czásem wzywáią y Swiętych, ále Swiętym iey nie ofiáruią. Czći záś Reliquiiom w-stárym testámenćie nie tylko nie broniono, ále iey przymnażano, *Exod. 13. 19.* Iozefowe kośći Moyzesz uczćiwie z-Egyptu wyprowádźił, á potym ieszcze bárźiey Arkę Dawid szánował.

6. Co

6. Co nam kośći zmárłych, álbo inne Reliquiie pomoc mogą?

4. Reg. 13. 21. Kiedy śię umárły dotknął kośći Elizeuszowych, ożył. *Matth 9. 21.* kiedy krwią płynąca, száty śię tknełá Chrystusowey, uzdrowiona ieſt: *Act. 5. 15.* ćień Piotrow, chorych leczył, &c.

O WZYWANIV SWIĘTYCH.

1. Miawszy Chrystusa, ná co mamy wzywáć Swietych?

Ná co maiąc Dissidenći Chrystusa, wzywáią swoich Ministrow prosząc ich o modlitwę. ále dawszy im pokoy, S. Páweł o Chrystuśie pewnie wiedźiał, á coraz w-listách swoich prośi o modlitwę Chrześćian, iáko *Rom. 15 30.* Wiedźieli o Bogu Zydźi, á przećię *1. Reg. 7. 8.* wołáli ná Sámuelá, áby śię modlić zá nie nie przestawał.

2. Ale przećie krzywde Chrystusowi czynią Kátolicy, gdy Swietych czynią Pośrzednikámi?

1. Tim.

1. Tim. 2. 5. Ieden ieſt Pośrzednik miedzy Bogiem y ludźmi, Człowiek Chryſtus IEZUS. Odpowiádam, tenże S Páweł *Gal. 3. 11.* Moyzeſzá żowie Pośrednikiem Czytay dáley tekſt, ktoryś przywiodł, á o iákim Pośredniku tám mowi do Timoteuſzá. *Ieden Pośrednik &c. ktory dał ná okup ſiebie ſamego zá wſzyſtkie* á pewnie táki ieſt ieden.

3. Przećiec to wymyſły ludzkie, udáwáć ſie do Swietych?

Nie ludzkie to ále Bozkie wymyſły, bo ſam Bog *Iob 42. 8.* odeſłał niektorych do Iobá áby go prośili o modlitwę.

4. Vmárli o nas nic nie wiedzą, iáko Iſai 64. *mowi o Abráhámie y Izráelu?*

A S Piotr *2. Petr. 1. 15.* Obiecał uczniom że miał śię ſtáráć áby ná nie po śmierći często pámiętał. Albo tedy Abráhám y Izráel ták niewiedźieli o Zydách iáko Chryſtus *Matth. 25 12* Nie znam was, álbo też cále nie wiedźieli, bo ieſzcze Bogá nie widźieli, w-ktorym teraz wſzyſtko widzą, ktory y táiemnice ſerc náſzych ſwoim Swiętym

obia-

obiawia, iáko obiáwił Sámuelowi *1. Reg. 9. 19.* Elizeuszowi *4. Reg. 5. 26.* Piotrowi *Act. 5 & 3.*

5. Swieći ieszcze pod Ołtarzem zostáią Apoc. 6. 9. *tedyć Bogá nie widzą?*

Czytay dáley á obaczysz iż ten Ołtarz w-niebie był, tedyć Swięći są w-niebie. Ieszcze dáley czytay kogo tym Ołtarzem zowie Ian, á doczytasz się, iż Chrystusa: są pod Ołtarzem tedy, iáko członki pod głową.

6. Gdy Ian S. chćiał pokłonić sie Anyołowi Apoc. 22 9 *Anyoł mu tego zábronił?*

Bo Ian słysząc iáko wielkie rzeczy o sobie mowił on Anyoł, rozumiał iż był Bog, y chćiał mu cześć Bozką oddáć, dla tego też Anyoł broniąc mu tego, to przywodźi, *iestem zpołsługá twoy*, to iest stworzenie iáko y ty. Ani iest przećiw temu, że Ian to widzenie pisząc mowi: że Anyołowi chćiał się pokłonić; bo pisáł iuż po tym, kiedy się dowiedźiał iż to był Anyoł, á kiedy to czynił, ieszcze tego nie wiedźiał.

1. Kálendarzá Stárego S. Piotr y Apostołowie używáli, tedyć był dobry?

UZywáli, y był ná ten czás dobry, ále teraz nie ieſt dobry; bo rzeczy ktore wierzamy odmienić ſię nie mogą, ále umiejętność ktora idźie od rzeczy do znánia mienić ſię może. Kálendarzá zás iż ieſt dobry nie miano nigdy zá ártykuł wiáry, ále go używał Kośćioł wiedząc o nim z-umiejętnośći ludzkiey, że był dobry, iáko wiárą każe áby Sákráment Eucharyſtiey odpráwowano ná lniánych chuſtách, ále ktora ieſt lniána, rozumowi ſądźić zoſtáwuie, toż o wodźie.

2. Jákoż do wiary nie należy Kálendarz, ponieważ do wiáry należy czás, ktorego świecić Wielkanoc?

Do wiáry to należy, iż nie mamy Wielkieynocy 1. Swięćić w-ſámę pełnią z-Zydámi. 2. Iż mamy święćić w-Niedźielę. 3. Iż nie w-inſzą Niedźielę, ále pierwſzą po pełni Księżycá. 4. Iż nie po inſzey pełni, ále pierwſzego Księżycá: ten zaś ma bydź

zá

zá pierwszy Księżyć miány, ktorego pełnia álbo w-sam dźień porownánia dniá z-nocą przypada, álbo pierwsza iest po nim 5. Concilium Niceńskie, żeby dniá porownánia nie szukáć z-trudnośćią, náznáczyło mu dźień 21. Márcá, iáko ná ten czás kiedy to było Concilium Stáry Kálendarz pokázował. Ale to nie iest do wiáry należące lecz do náuki, iż tego roku ták pełnia iest pierwszego Księżycá, iż przypádło porownánie dniá z-nocą ná 21. Márcá, iż to pierwsza Niedźielá po pełni. Pierwsza część do wiáry álbo ustaw Kośćielnych po częśći należącą trzymáią wszyscy, we wtorey rożnią się náwet y Unići z-pozwolenia Kośćielnego dla wielkich przyczyn, á w-niey też nie idźie o rzecz należącą do wiáry, ále do náuki.

3. *Zkąd sie wźiął błąd w-Stárym Kálendarzu?*

Ztąd, że ći, ktorzy zporządzáli Stary Kálendarz, záłożyli to sobie zá rzecz pewną, iż rok ma w sobie dni 365. y godźin sześć, rokiem názywáiąc ten czás kiedy słońce do teyże gwiazdy z-ktorą się łączyło, bieg swoy odpráwiwszy znowu się z-nią złączy,

bo słońce dáleko prędzey bieży swoim wstecznym od wschodu ná zachod biegiem, ániżeli gwiazdy, y zátym ie wybiega y po odpráwieniu swego okrągu dogania: z gwiazd wszystkich wźięli iednę, od ktorey by odeyśćie słońcá, y do niey powrot rácho wáli, á tá iest ktorey słońce doszedszy, porownánie dniá z-nocą, álbo dniá godźin 12 ráchuiąc, od wschodu do zachodu, tákże nocy 12 czyni. Ale w-tym się omylili, że nád 365 dawáli sześć godźin całe ná to, gdyż kilka minut prędzey słońce co rok do tey gwiazdy przychodźi. te kilká minut rzecz máła y nieznáczna, ále káżdego roku te minuty do minut przydáiąc, iáwnie się błąd wielki pokazał, że dnia dźieśiąćiąt pierwey w-Kálendarzu się kładł dźień porownánia dniá z-nocą, niżeli był w-samey rzeczy, ták iż się Pogáństwo urągáło z-Chrześćian, iákoby ták w-náuce Gwiazdárskiey prostymi byli, żeby tego nie postrzegli. y temu zábieżeć nie umieli. czym wzruszony Grzegorz XIII. Papież, postárał się o poprawę Kálendarzá, y żeby dźień porownánia dniá z-nocą, w-roćił się do 21. Márcá, w-roku 1582. dni dźieśięć wyrzućił, że ten rok miał nie 365 dni, godźin sześć,

ále

ále 355 y godźin ſześć, y kazał náleść ſpoſoby, iákoż y ſą náleźione, ktorymi zábiegáć, áby ná wſtecz dźień porownánia nie ſzedł iáko przed tym chodźił.

4. Coż z-tego było, że dźień porownánia dniá z-nocą wſtecz ná dni 10. uſtąpił?

Niemáło zátym ſzło. 1 Boże Národzenie zwykło ſię odpráwowáć było, kiedy dniá poczęło przybywáć, á S. Iáná kiedy dniá ubywáć, á teraz według ſtárego Kálendarzá to oboie dźieie ſię opák 2. O co więcey idźie, że Wielkanoc nie odpráwowáłá ſię wedle praw, ktoreſmy tu w-liczbie wtorey położyli; bo ieżeli dniámi dźieśiąćią wprzod dźień był porownánia: tedy pełnią oſtatniego w-ſamey rzeczy Księżycá, bo przed prawdźiwym porownániem przypádáiącą miano zá pierwſzą, y w-oſtátnim nie wpierwſzym Kśiężycu Wielkanoc odpráwowano. Potym Wielkánoc czáſem bywáłá przed prawdźiwym porownániem. Są y inſze błędy ktore możeſz przeczytáć u Claviuſzá, á te pomienione y teraz trafiáią ſię w-Stárym Kalendarzu, ále y drugie ſą, o ktorych niżey.

5. *Jeżelić ſtary Kálendarz zły, tedy Kośćioł ſie go trzymáiąc aż do Grzegorzá XIII. błądźił?*

Kośćioł około wiáry y w-wierze błądźić nie może, ále to nie do wiáry lecz do náuki należáło, y dla tegoż náukę przez mądrych Gwiazdárzow náprawił: używać záś może náuki, w-ktorey nie ieſt błąd znáczny iákoż nie był w-kálendarzu przez czás długi, bo nie ieſt Kośćioł przywiązány do ſubtelnośći ſzkolnych, ále idźie ſobie wedle ſwey wolnośći, ná nie nie názbyt pátrząc: iáko mowi Clavius.

6, *Poczym mogę poznáć iż porownánie dniá z-nocą wedle ſtárego Kálendarzá nie przypada 1. ále 21. Márcá?*

Opuśćiwſzy, lubo bárzo pewne, Gwiazdárſkie ſpoſoby, temi tego doznáć możeſz. 1. Pod czás porownánia dniá z-nocą, dnia licząc do zachodu od wſchodu słońcá ieſt godźin 12. mierzayże ie ćiekącym zegárkiem ſpráwiedliwym, rowne z-słonecznym godźiny czyniącym, dniá 21 Márcá

według

według ſtárego Kálendarzá, á obaczyſz że ich nie będźie dwánaśćie. 2. Połoź tabliczkę gładka, rowna, żeby ná źiemi leżáłá wedle wagi mulárſkiey, wbiy w-nię drotu proſtego ſztuczkę prośćiuteńko, znacz co raz koniec ćienia, ktory będźie od drotu ná tabliczce, potym znáczki złacz liniia, obaczyſz że 21. Márcá wedle ſtárego, nie bedźie proſta linia, á wedle nowego będźie. w-dźień záś porownánia dniá z-noca powinná bydź prośćiuśieńká linia. 3. Ná zegárách ſłonecznych prowádza linia ktora zowia *æquinoctialem* po ktorey chodźi koniec ćienia, á to będźie 21 Márcá nowego, á nie ſtárego. Poczwarte po teyże liniey wzdłuż pátrzac ſłońce będźie wſchodźiło y záchodźiło proſto po liniey 21. Márcá nowego á nie ſtárego.

7. *Czemuż miedzy Diſſidentámi ludźie uczeni nie imáia ſie nowego Kálendarzá?*

Rozumiem iż dla tego, że go Papież ſtánowił, bo Luter ták kazał przećiw Papieżowi wſzyſtko czynić, że ieżeliby Papież pod obiemá oſobámi dawał Komunyia, trzebáby ia bráć pod iedna álbo żadna, że

Papież każe w-Piątek ieść ryby, to oni w-Piątek mięso á w-Niedźielę ryby.

8. *Czemuż popráwuiąc Kálendarzá, złotey liczby odstąpiono?*

Złota liczba zowią 19. bo w-lat 19. now Księżycá ná tenże dźień Mieśiącá przychodźi, ná ktory przypadał przed lat 19. bo rok Księżyczny iest mnieyszy dniámi 11. ániżeli słoneczny, á w-lat 19 wszystkie biegi Księżycowe czynią dni 6939 godźin 16 y puł, dni też słoneczne w-tychże lećiech są 6939. y godźin 18 záczym tegoż dnia lubo nie teyże godźiny Nowie przypadáią, y zátym liczby złotey Kálendarz stáry używał ná wynáleźienie nowiá, ktory iest potrzebny do záchowánia Wielkieynocy, po pełni idącey. Tá złota liczbá wynáleźiona od Metoná Greczyná, przed Národzeniem Chrystusowym ná lat 431. ále iż o godźiny pułtory nie dbał, ktoremi bieg słoneczny dłuższy iest w-lat 19. niż Księżyczny, zátym poszło, iż iednego roku Now był prędzey pułtorą godźin, drugiego trzemá, aż liczbá złota myli, aż w-lat 16. dniem iednym Now prędzey pokázuie, á lubo się ten błąd iákim sposobem náprawował, iednák liczbá złota

y teraz

y teraz myli, á wedle tey ſię ſtáry Kálendarz rządźi, á y z-tey miáry w-błąd około Wielkieynocy wpadą.

9. Dość długo ſtał Kośćioł bez naprawy Kálendarza, y do końcá mogłby ſtać?

Nápráwiło y Concilium Niceńſkie Kálendarz, bo lubo nie do wiáry należy, ále y około náuki cáłemu Kośćiołowi błądźić nie przyſtoi. Stáry od Iuliuſzá Ceſárzá Kálendarz brał w-roku dni 365 godźin ſześć, to ieſt w-tym czáśie w-ktorym ſię ſłońce ná tenże punkt niebá wraca, bo lubo co dźień niebo obchodźi, záwſze iednák drogą inſzą, á tylko w-rok pewnego momentu, tegoż co y przed rokiem punktu ſię ná niebie tyká. ále w-tym ſię Iuliuſz nie poſtrzegł, iáko o rzecz máłą nie dbał, bo kładł iákoby we dni 365. godźin ſześć, ſłońce do tego punkćiku, ná ktorym będąc rowną dźień z-nocą, przychodźiło, á ono prędzey ná minut 10. iákich ieſt w-godźinie 60 y ná minut 44. iákich w-iedney minućie 60. záczym co porownánie zá Iuliuſzá było dniá 25. Márcá, pod czás Concilium Niceńſkiego wzad poſzło 21, Márcá, y Concilium

lium postánowiło áby Chrześćiánie tak Kálendarz miárkowáli, áby dźień porownánia od 21. Márcá więcey nie odchodźił. Iednák trzymáli się Kálendarzá Iuliuszowego, że innego ná ten czás nie było, áliśći do roku 1582. dźień porownania odszedł do 11. Márcá, ztąd Grzegorz znowu Kálendarz popráwił do 21. Márcá, przywracáiąc porownánie dniá z-nocą, y zábiegáiąc, áby napotym od tego dniá nie odchodźiło, á wedle stárego Kálendarzá to porownánie, w-lat 134. dniem iednym wstecz idźie, ták iż po lat 1340. od popráwy Kálendarzá, to iest roku Páńskiego 2922. przypádnie ná dźień pierwszy Márcá, y poszedłby potym do Lutego, do Styczniá, Grudniá &c. á Iesień záczynáłáby się w-Kwietniu álbo Máiu; Zimá w-Czerwcu álbo Lipcu &c. aż też Wielkánoc w-Styczniu álbo y w-Grudniu &c.

10. *Czemuż lubo złotey liczby po náprawieniu Kálendarzá nie używáią, przećie ią kłádą?*

Bo lubo nie iest zgodna do náleźienia Nowiá, zgodna iednák do náleźieniá Epákty; przez ktorą nowiu szukáią.

11. Ieże-

11. *Jeżeliż dawno błądził ſtáry Kálendarz, czemuż go dawniey nie poprawiono?*

Widźiano dawno błędy iego, y dwudźieſtu Papieżow chodźiło około poprawy, ktora aż zá Grzegorzá XIII. ſtánęłá, ále záwſze rożne przeſzkody záchodźiły.

12. *Paſchalia według ktorey Wielkanoc odpráwuią Grecy, ieſt od Oycow SS. złożona y podána, záczym nie omylna.*

Oycowie SS. podáli iż tákiego á tákiego czáſu, ma bydź Wielkánoc święcona, á to nie myli: ále Páſchalia álbo Kálendarz nápiſali Mátemátycy, ktorzy pokázuią kiedy ma przypáść święto wedle uſtáwy Oycow SS. á kiedyby ſię ich Kálendarz nie zgadzał z-uſtáwą Oycow SS nie powinnibyſmy go ſłucháć, iáko to wiele rázy przed tym w-Kośćiele Wſchodnym y Zachodnym czyniono, ſłuchay Bároniuſzá roku 325. *num. 16.* Oycowie Niceńſcy poſtánowili práwá około święcenia Wielkieynocy, á polećili Alexándrowi Biſkupowi, áby ná to z-Máte-

mátyki ználazł Kálendarz, tenże roku 453. Leo Papież rádźił ſię Mátemátykow Ægypſkich około Kálendarzá. Roku 463 Hilarius Papież zlećił Wiktorynowi zporzadzenie Kálendarzá. Roku 527. Dionyſius *exiguus*, Páſchalia ná lat 95. złożył. To godno uważenia, iż cuda ktore według ſtárego Kálendarzá, poki nie był popráwiony dźiały ſię dniá pewnego, iáko krew S. Iánuáriuſzá wzwieráłá, Roże álbo Lilie S. Brigidy kwitneły, y inſze ktore liczy Bozius, te gdy poprawiono Kálendarz, iuż nie ſtárego ále nowego Kálendarzá dni pilnuią.

REIESTR Wálnych Conciliow.

1. ROku 330. zá S Sylweſtrá Papieżá, zá Ceſarzá Conſtántyná wielkiego złożone w-Nicey mieśćie przećiw Ariuſzc-wi, ktory Synowi Bożemu odbierał Boztwo, tám nápiſane Kredo ktore ná Mſzy śpiewáią.

2. Roku 372. w-Konſtántinopolu zá S. Dámázá Papieżá, zá Theodozyuſzá wielkiego Ceſarzá, przećiwko Mácedoniuſzowi, ktory z-Boztwá rozbiiał Duchá S. y do

Kredá

Kredá Niceńſkiego przydano. *I w-Duchá S. Pàná y ożywiaiącego.*

3. Roku 430. w-Efeźie zá S. Celeſtina Papieżá, zá Ceſarzá Theodoziuſzá młodſzego, przećiwko Neſtoriuſzowi, ktory uczył, że w-Chryſtuśie Boztwo nie było złączone z-Náturą ludzką, y że dwie perſony w-nim były.

4. Roku 443. w-Kálcedonie zá S. Leo ná I. Papieżá, zá Ceſarzá Marćina, przećiw Euticheſowi y Dioſkorowi, iż w-Chryſtuśie Pánie tylko iedná náturá.

5. Roku 553. w-Konſtántinopolu wtore zá Wigiliuſzá Papieżá, zá Ceſarzá Iuſtiniáná, przećiwko Theodotowi y Origeneſowi. Pierwſzy náuczał że Pánná Naśw. nie porodźiłá Bogá, ále tylko człowieká: drugi rożnych błędow uczył.

6 Roku 719 w-Konſtántinopolu trzećie zá S. Agatoná Papieżá, zá Konſtántiná IV Ceſarzá, przećiw Mákáriuſzowi, Sergiuſzowi, y innym Monotelitom, ktorzy nie dwoiáką, ále iednę tylko wolą w-Chyſtuśie przyznawáli.

7. Roku 782. w-Nicey wtore zá Adriáná pierwſzego Papieżá, zá Konſtántiná VI przećiw Obrázoborcom; ktorych głowámi byli Ceſarze Leo III, y IX. 8 Ro-

8. Roku 914. w-Konſtántinopolu IV. zá Adriáná wtorego Papieżá, zá Bázilego Ceſarzá, przećiwko Fotiuſzowi, ktory mocą zrzućił Ignácego z-Pátriárchoſtwá.

9. Roku 1215. Láteráńſkie, zá Innocentego III. Papieżá, zá Hunneriká VI. przećiwko Ioáchimowi, ktory iſtotę dźielił Troycę S.

10. Roku 1246 w-Lugdunie zá Grzegorzá I. Papieżá, Gwilelma Ceſarza, O pochodzeniu Duchá S y od Syná.

11. Roku 1305. Vienenſkie zá Klemenſá V Papieżá, zá Albertá Ceſarzá, przećiwko Wekárdowi y Weginowi, ktorzy uczyli iż ták ná źiemi, może bydź ſzczęśliwy człowiek iáko w niebie, y wiele błędow innych śiali.

13. Roku 1415 w-Konſtánciey zá Pápieżá Marćiná, zá Ceſarzá Zygmuntá, przećiwko Huſſowi, Wikleffowi, Hieronymowi z-Prági, wiele błędow uczącym.

14. Roku 1431. w-Bázyleiey zá Eugeniuſzá IV. Pápieżá, Friderikâ III. Ceſarzá, przećiwko Huſſitom.

15. Roku 1432. we Florenciey zá Eugeniuſzá IV. Papieżá Fryderiká III Maximiliáná Ceſarzow, dla pogodzenia Grekow y Ormian, z-Kośćiołem Rzymſkim. 16.

16, Roku 1513. Ná Láteránie zá Leoná X. Papieżá, zá Máximiliáná Ceſarzá, dla napráwy Kośćiołá, tám, że iedyna duſzá w-człowieku y nieśmiertelna deklarowano.

17. Roku 1545. w-Trydenćie zá Páwłá III. Papieżá zá Károlá V. Ceſarzá, przećiwko Lutrowi y innym Heretykom.